

Irgovski Tovariš

Leto XXVI /// 1929 /// Številka 8/9

Dr. Ant. Sagadin

Štirideset let borbe za starostno preskrbo privatnih uradnikov

Govor direktorja Pokojninskega
zavoda na slavnostnem zboru ob
desetletnici našega Pokojninskega
zavoda dne 8. septembra 1929.

Danes slavimo 20-letnico obstoja zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev ter 10-letnico poslovanja Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani. Ob današnji prireditvi pregledujemo uspehe 40-letne borbe privatnih nameščencev za njihovo starostno preskrbo.

Ker nima drugega premoženja nego svojo delovno sposobnost, je privatni uradnik preskrbljen, le dokler je zdrav in sposoben za službo. Grozi pa propast tako njemu samemu kakor tudi njegovi družini, če predčasno obnemore ali če umre, predno je vzgojil svoje otroke in jim preskrbel kruh.

Pretečo nesrečo je že zgodaj skušal z lastno pomočjo odvrniti. Ustanavljal je vzajemna in podporna društva, da bi imel v sili potrebno pomoč. Vendar je bila ta pomoč in podpora nezadostna tako radi prenizkih podpor kakor tudi radi prekratke podperne dobe. Razun tega je moral uvideti, da preskrba na neobvezni, odnosno prostovoljni bazi nikakor ne uspeva, ker je le malo število njegovih tovarišev pristopalo k podpornim društvom ter da so ravno najrevnejši in pomoči najpotrebnejši izostali.

Ko se je prepričal, da je sam preslab, da bi si iz lastne moči pomagal, se je zatekel k državi, da ona s svojo avtoriteto pomaga ustvariti preskrbo zanj za slučaj onemoglosti in starosti kakor tudi preskrbo družine za slučaj njegove smrti. Naprosil je državo, da uvede prisilno zavarovanje, ki bo za vse obvezno in ki bo obvezalo nameščenca, da mora že v mladih letih prispevati za svojo starost in ki bo predpisovalo, da tudi službodajalec pomaga v isti meri prispevati.

Leta 1888. je društvo privatnih uradnikov avstro-ogrske monarhije na Dunaju predložilo vladi prvo peticijo, da se uvede prisilna in vse privatne uradnike obsegajoča preskrba zasebnih nameščencev v obliki obveznega pokojninskega zavarovanja, pri čemer prispevki ne bi smeli presegati 10% službenih prejemkov in ki bi jih plačevali službodajalci in nameščenci vsak polovico.

Težka je bila borba za ta zakon. Šele po 20 letih se je uresničila želja privatnega uradnika, da je dosegel pokojninsko zavarovanje, ki je bilo uvedeno z zakonom z dne 16. decembra 1906 in razglašeno v prvi številki državnega zakonika l. 1907. Izvajati se je pričelo s 1. januarjem 1909. l.

Vendar zakon ni zadovoljil niti nameščencev, ker jim je premalo nudil, niti službodajalcev, ker jim je naložil novo, preje nepoznano breme. Zato so nameščenci zahtevali izboljšanje že obstoječega zakona. Službodajalcem pa se je zagotovilo, da se obstoječe breme prispevkov ne bo povišalo.

S prehodom od 3½% na 4% obrestovanje premijskih rezerv so se našla sredstva za izboljšanje zakona, ki je bilo uveljavljeno z novelo leta 1914.

V tej obliki smo prevzeli zakon po svetovni vojni. V členu 275. saintgermainske mirovne pogodbe je bila avstrijska država obvezana da izroči, nasledstvene države pa, da prevzamejo imovino pokojninskih in ostalih socialno zavarovalnih zavodov ter, da jo bodo uporabljale izključno v svrhe, v katere so bile nabrane. Narodna vlada za Slovenijo je takoj po preobratu ustanovila Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani, a g. minister za socialno politiko je že leta 1919. razširil njegov delokrog tudi na Dalmacijo.

Svetovna vojna je uničila imovino naših zavarovancev. Zavarovanje, ki se je izvajalo v l. 1919., 1920. in prvi polovici 1921. na predvojni bazi, je postalo malone brezpomembno. Saj ni bilo niti 5% službenih prejemkov vračunljivih v pokojnino. Naša država, ki je naložila Pokojninskemu zavodu vsa bremena iz prejšnjega desetletnega zavarovanja, sicer ni mogla preskrbeti, da bi bil Pokojninski zavod prejel tudi potrebno imovino, ker je bila uničena, je preskrbela na drugi strani ne samo za to, da je pokojninsko zavarovanje ostalo v veljavi, temveč tudi, da se je zopet dvignilo na prejšnjo višino in zadobilo zopet svojo polno veljavo. Kakor je znašala pred vojno najvišja pokojninska osnova K 3.000.—, najvišja premija K 30.— mesečno in najvišja pokojnina K 2,250.— letno, tako znaša danes najvišja pokojninska osnova Din 33.000.—, najvišja premija Din 330.— in najvišja pokojnina Din 36.300.—.

Tako vidimo, da nam svetovna vojna ni prinesla samo škode, nasprotno ustvarila nam je samostojen Pokojninski zavod z lastno samoupravo, dočim poprej pri reševanju teh vprašanj nismo imeli besede.

Ker nam po sedanjem stanju zavarovanja manjka premijskih rezerv za 14½ let, kajti l. 1919. do 1923. vplačane premije zadoščajo komaj za 7 mesecev sedanjega zavarovanja, naši vpokojenci žal še niso docela preskrbljeni. Z valorizacijo premij na 12-kratno višino, ki smo jo izvedli l. 1924. in l. 1928. povišali na 17-kratno višino ter s pomočjo Pokojninskega sklada smo sicer rente povišali že na 62% predvojnih zneskov, vendar še to ni vse, kar vpokojenci od nas pričakujejo. Sicer pa uvidevajo in priznavajo, da je že veliko storjenega, kajti povišanje rent se je izvršilo brez posebnega povišanja premij in brez vsake denarne pomoči države, temveč edinole s pomočjo dobrega gospodarstva z zavodovo imovino. Dobro gospo-

darstvo nam je omogočilo prehod od 4-odstotne na 6-odstotno obrestno mero kot računsko podlago za premije in rente kakor tudi ne malo Pokrajinski pokojninski sklad. Ker pa dosežemo povprečno 8-odstotno obrestovanje naše cele imovine, smo bili v stanju, da prevzamemo za naše vpokojence celo za Din 63,000.000— obveznosti, katere bodemo v stanju, da jih v bodočnosti tudi amortiziramo.

To delo pa ni bilo lahko. Moramo si predočiti, da imamo v upravi zavoda zastopani dve enakopravni delegaciji, ki zastopate službodajalce na eni in nameščence na drugi strani ter da so i eni i drugi izbrali za svoje zastopnike svoje najboljše moči. Če je razumljivo, da so nameščenci stremeli za čim boljšo ureditvijo starostne preskrbe, moramo tudi razumeti, da so se službodajalci na drugi strani branili zoper povečanje obstoječih bremen. Vendar moramo priznati, da so bili možje, ki so se vsedli pogostokrat k eni mizi, da uredijo ta težka vprašanja, uvidevni in razumni. Kajti nameščenci niso svojih zahtev pretiravali, službodajalci na drugi strani pa tudi niso bili nedostopni zmernim zahtevam nameščencev.

Tako smo dosegli:

1. Dobro razvito pokojninsko zavarovanje, ki nam ga svetovna vojna ni uničila, nasprotno se je po vojni celo izboljšalo za več kot za eno tretjino.

2. Razmeram odgovarjajočo preskrbo upokojencev, za katerega nadaljnje izboljšanje hočemo zastaviti vse sile.

3. Samostojen dobro urejen Pokojninski zavod, ki vrši svojo dolžnost, kakor mu je v zakonu predpisano, ne le v korist zavarovancev, temveč tudi v procvit narodnega gospodarstva, kateremu vrača svojo stomilijonsko imovino s tem, da mu jo daje pa zmernih obrestih na posodo in kupuje državne papirje ali jo pa direktno uporablja v naložbi nepremičnin.

Iz tega vidimo, da Pokojninski zavod kot izvršujoča institucija pokojninskega zavarovanja ni samo ožjega pomena za privatne uradnike, temveč sta njegova veljava in pomen mnogo širša, da je živo udeleženec se organizem v našem narodnem gospodarstvu, kateremu daje leto za letom vedno večja sredstva na razpolago.

Vsem, ki so pripomogli do tega lepega razvitka, izrekamo svoje priznanje in zahvalo v imenu vseh zasebnih nameščencev in upokojencev.

Anton Podgoršek

Vprašanje nameščencev na Mednarodni konferenci dela

Mednarodna organizacija dela je bila ustanovljena potom mirovnih pogodb, ki so zaključile svetovno vojno, in spada med najvažnejše pridobitve na polju mednarodne socialne politike po vojni. Z njo je bil podan vrhovni organ, ki naj nudi smernice za smotreno in kar najboljše ureditev socialnega vprašanja celokupnega kultur-

nega sveta, obenem pa poseže s svojo avtoriteto tudi v one dežele, ki dosedaj reševanju socialno-političnih vprašanj sploh niso posvečale nikake pažnje. Njen posvetovalni in sklepajoči organ je Mednarodna konferenca dela, ki se sestaja vsako leto, njen delovni organ pa Mednarodni urad dela v Ženevi, ki mu načeluje kot ravnatelj Albert Thomas.

Mednarodna konferenca dela sestoji iz delegatov, ki jih imenujejo vlade posameznih držav. Vsaka priključena država ima pravico, imenovati štiri delegate z glasovalno pravico, izmed katerih sta dva zastopnika vlade, večinoma visoka strokovna uradnika socialne uprave.

Po enega delegata pa predlagajo merodajne organizacije delodajalcev in delojemalcev. Iz plenuma konference se izvolijo nato odbori in upravni svet, tako da šteje zastopstvo delojemalcev $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ glasov v korporacijah Mednarodne organizacije dela.

Obravnavanje kakega vprašanja na konferenci sklene najprej upravni svet, nakar pride na dnevni red Mednarodne konference dela — seveda že prej pretresen v Mednarodnem uradu dela. Ta zbere ves material, ki se nanaša na določen predmet, v posebnem poročilu, ki služi kot osnova za stvarno obravnavanje na konferenci. Vsako vprašanje obravnava konferenca dvakrat. Prvo posvetovanje konča s tem, da se sestavi vprašalna pola o predmetu (ako ga konferenca sploh ni odklonila z dnevnega reda), ki se predloži vladam članjenih držav in služi v svrhu ugotovitve, v kateri smeri in v katerem obsegu žele vlade prizadetih držav urediti obravnavano vprašanje. Dospete odgovore zbere Mednarodni urad dela zopet v posebnem poročilu, ki ga predloži naslednji konferenci, ki naj sklene končno veljavne zaključke o obravnavanem predmetu. Sklep (ako se seveda sploh ne odkloni) se more glasiti tako, da se državam članicam «priporoči» ureditev določenega socialno-političnega vprašanja v tem ali onem zmislu, kar je seveda večje moralične, ko praktične važnosti.

V drugem slučaju pa se sklene «konvencija», mednarodni dogovor, ki postane za državo obvezen šele po ratifikaciji. Mehanizem poslovanja je torej precej kompliciran in delojemalci imajo nanj le omejen vpliv. Kljub temu je mednarodna organizacija dela dosegla za delojemalce celo vrsto pomembnih pozitivnih uspehov. Izvajala je svoj moralični vpliv na ureditev socialne politike po vsem svetu in pametno je, da si je Mednarodna zveza strokovnih udruženj v Amsterdamu nadela eno svojih najvažnejših nalog, gojitev dobrih odnošajev do Mednarodnega urada dela in da energično pospešuje razširitev in poglobitev Mednarodne organizacije dela.

Tako je tudi najpomembnejša naloga pred desetimi leti ustanovljene Mednarodne zveze zasebnih nameščencev, čuvati v okviru Mednarodne organizacije dela posebne interese nameščencev, ki v dosedanem delu organizacije in Mednarodnega urada dela niso bili v dovoljni meri upoštevani. Na internacionalni socialnopolitični konferenci v Montreux-u 1926 je Mednarodna zveza zasebnih nameščencev podvzela prve korake, da uveljavi težnje zasebnih name-

ščencev. Ta konferenca je združila vse svobodne korporacije, ki posvečajo svoje delo razvoju socialne politike in so torej za Mednarodni urad dela velikega moraličnega pomena. Številni predstavniki nameščencev so v svojih govorih omenjali neupoštevanje bitnih vprašanj nameščencev pri Mednarodnem uradu dela in pridobili konferenco za veliki program pospeševanja socialne politike nameščencev, ki bi se naj izvedel v okviru Mednarodne organizacije dela. V to svrhu naj bi se ustanovil poseben stalni odbor pri Mednarodnem uradu dela, ki naj bi zbiral gradivo za reševanje važnih življenskih vprašanj zasebnih nameščencev.

Glede ureditve delovnega časa je Mednarodna organizacija dela na svoji prvi konferenci v Washingtonu sprejela konvencijo o osemurnem delovnem času. Konvencija pa ureja samo delovni čas v produkcijskih obratih. Izključene so namreč osebe, ki so na vodilnih mestih, odnosno vrše nadzor ter uživajo posebne zaupne položaje. Dogovor v Washingtonu torej za večino nameščencev nima veljave. Za veliko število tehnikov in mojstrov, ki vodijo in nadzorujejo industrijske in obrtne obrate, posebno pa za nameščence v trgovini, bankah, zavarovalnicah, pisarnah in upravah ter prostih poklicih. Izpolnitvi te vrzeli je posvetila svojo pažnjo Mednarodna organizacija dela 1929. Ureditev delovnega časa pa bi se naj omejila samo na obrate in v njih zaposlene nameščence, ki zanje ne velja Washingtonska konvencija. Težišče obravnavanju delovnega časa nameščencev je bilo v posebnih pododborih, v katerih se je pokazalo, da zastopniki podjetnikov niso bili baš naklonjeni enotni mednarodni ureditvi delovnega časa nameščencev, temveč so skušali s pomočjo zastopnikov vlad vriniti v vprašalno polo nekatera vprašanja, katerih odgovori bi dokumentirali nemožnost enotne ureditve delovnega časa nameščencev.

Ko pa je padla v Angliji konservativna vlada in je zavladal Macdonald, so podjetniki ravno v odločilnem momentu izgubili zelo uplivno podporo angleškega vladnega zastopnika. Večtedenskemu napornemu delu predstavnikov nameščencev se je končno posrečilo preprečiti načrte podjetnikov v odločilnih točkah. Iz poročila nemškega delegata nameščencev dr. Pfirrmann-a je razvidno, da se je posrečilo odkloniti vprašanje, ki se je nanašalo na izključitev nameščencev, zaposlenih na vodilnih, nadzornih in zaupnih mestih, ter vprašanje glede razlike med delapripravljenostjo in dejanskim delom. Odklonjen je bil nadalje tudi poskus, omejiti delovni čas trgovskih nameščencev z ozirom na trajanje obratovalnega časa, in poskus ločenega obravnavanja delovnega časa v malih in velikih trgovinskih obratih. Tudi vprašanje glede trajanja tedna — ki se glasi nekako odveč — je bilo rezultat težavnih pogajanj, in naj odkloni poskus, ki se je napravil pri Washingtonski konvenciji, tedenski delovni čas zaračunati na 6 dni, za nedeljsko delo pa predvideti dodatne delovne ure.

Na podlagi dolgotrajnih pogajanj je bila končno z veliko večino odobrena vprašalna pola, ki more vsekakor nuditi osnove za mednarodno konvencijo o delovnem času nameščencev. Zastopniki nameščencev so doživeli zadoščenje, da je plenum s 103 od 120 gla-

sov sklenil, da bo končno veljavno o delovnem času nameščencev sklepala že prihodnja konferenca l. 1930.

Važno vprašanje zasebnih nameščencev je dalje ustanovitev posvetovalnega odbora za njihove življenske interese pri Mednarodnem uradu dela. Komplicirano pa je v toliko, ker je Urad skupno z Društvom narodov že osnoval odbor za intelektualce, sestojč iz zastopnikov prostih poklicev, umetnikov, zdravnikov, visokošolskih profesorjev in akademikov brez ozira na njihov specialni položaj. Takoj po konstituiranju je prevzel ta odbor v svoj delokrog reševanje vprašanj nameščenih duševnih delavcev, kakor zaščito nameščenca-iznajditelja, konkurenčno klavzulo v službeni pogodbi nameščencev in posredovanje namestitev za igralce. Proti temu pa so izrekla združenja nameščencev vseh smeri svoj energičen veto. Mednarodna zveza zasebnih nameščencev je zavzela stališče, da je bil Mednarodni urad dela ustanovljen za potrebe delavcev in nameščencev, ki se nahajajo v mezdnem razmerju, in je torej z ustanovitvijo odbora za duševne delavce posegel v socialno sfero, ki ji sredstva in delovne energije Urada niso namenjene. To tem bolj, ker so samostojni intelektualci v velikem obsegu sami delodajalci delavcev in nameščencev.

Kljub temu je Mednarodni urad dela skušal pridobiti Mednarodno zvezo strokovnih združenj in Mednarodno zvezo zasebnih nameščencev za to, da bi imenovali nameščenci v ta odbor za duševne delavce nekaj zastopnikov in tako naknadno sankcionirali kompetenco odbora za obravnavanje življenskih vprašanj nameščencev. Na ta način naj bi bila tudi zadoščena težnja nameščencev po posebnem posvetovalnem odboru za njihova vprašanja.

Na Mednarodni konferenci dela je v imenu Mednarodne zveze strokovnih združenj nemški delavski delegat Müller v 11. plenarni seji, ki je bila posvečena razpravi o poročilu ravnatelja, prednašal zahtevo nameščencev po posebnem posvetovalnem odboru v okviru Mednarodnega urada dela. In Upravni svet Urada je na svoji seji odobril predlog zastopnika nemške vlade dr. Weigert-a za ustanovitev posvetovalnega odbora za vprašanja nameščencev. Odbor bo obstojal iz 14 članov: 3 članov upravnega sveta, 9 zastopnikov nameščencev in 2 predstavnikov delodajalcev. Tako prinaša 12. Mednarodna konferenca dela nameščencem znatne uspehe na mednarodnem polju. Posebne zasluge za to pa so si pridobili delavski delegati Mednarodne zveze strokovnih združenj s švicarskim delegatom Schürch-om na čelu, ki je bil predsednik odbora za ureditev delovnega časa in sploh najvnetejši borec za ustanovitev posebnega odbora za eksistenčna vprašanja nameščencev. V znatni meri pa so pripomogli k uspehu tudi vladni zastopniki obeh velikih industrijskih držav Anglije in Nemčije, kjer so na krmilu delavske vlade.

Vir: Arbeit und Wirtschaft, zvezek 17.
Članek od Ernesta Lakenbacher-ja.

Dr. Anton Slodnjak

Poučno potovanje trgovskih akademikov po Grčiji, Turčiji in Bolgariji

Začetkom letošnje pomladi se je napolnila družba dijakov in dijakinj četrtega letnika trg. akademije na Balkan. Namen tega potovanja je bil, spoznati naše sosednje države, stanje njihove materialne in duševne kulture ter stopiti v prijateljske zveze z mladino balkanskih narodov. Potovanje so omogočili razni dobrotniki, katerim naj bo tukaj še enkrat izrečena najiskrenejša zahvala.

Na grška tla smo stopili prvič na otoku Krfu. Imeli smo za seboj pot iz svoje domovine, preko Zagreba, po liški železnici, ki je bila takrat prvič po dolgotrajni zimi zopet odprta prometu, v Split in iz Splita po morju, kjer smo se ustavljali v vseh naših pristaniščih. Pri nas prvi plahi početki pomladi, ki so se stopnjevali vedno bolj, dokler nas ni na Krfo objela gorka pomlad. Nad Krfo je žarelo omamno solnce, ko smo se izkricali, da si ogledamo mesto in gradič Ahileon, letovišče avstrijske cesarice Elizabete. Krf je precej gorat otok, vendar je obrasel z bujnim rastlinstvom. Med drevesi prevladujejo oljke. Tla so bila pokrita s svežo travo in med njo so rastle modre cvetlice.

Mesto Krf je precej veliko, zidano je v grškem slogu in se dviguje v hrib. Pred drugimi grškimi mesti ga odlikuje snažnost in neka solidnost, ki jo drugod iščeš zaman. Kakor bi se poznal sled nekdanje angleške okupacije. Prebivalstvo je mešano, romanska in helenska rasa sta ustvarili tu tipe nenavadne lepote. V Atenah smo srečali profesorja visoke trgovske šole, Korfiota, ki je v plemeniti skrbi za nas dokazoval, da grška kalokagadhia ni bila prazna fraza.

Korfiotje so večinoma poljedelci. Pot do Ahileona nas je vodila mimo oljčnih gajev in vinogradov, kjer so lepe Grkinje opravljale prvo pomladansko kop. Krasotice, ki so ob cesti tolkle kamenje, so se veselo pozdravljale z našimi dijaki, ki so se že začeli spakovati v zveneči novogrščini.

Ahileon ima lepo lego visoko nad morjem. Obdaja ga park mediteranskih dreves in cvetic. Gradič sam, njegova arhitektura in pa skulpture izražajo klasicistično pojmovanje antike, ki je bilo vulgarno v preteklem stoletju. V temnem kotu, zasenčenem od palm, smo našli, potem ko smo prešli galerijo kipov grških herojev in filozofov od pompoznega bronastega Ahila, ki ga je dal postaviti zadnji posestnik Ahileona, Viljem II., mimo umirajočega Ahila in mimo Phryne — do Platona, majhno soho nesmrtnega — Heineja.

V morju pa otočiča Pontikonisi in Vido! Prvi v skalo spremenjena ladja prefriganega Odiseja, medtem ko se je ženil pri Navzikaaji — drugi pa se beli od nagrobnih spomenikov v omamnem helenskem solncu, kakor kosti — žrtev svetovne vojne. Kdo jih je tam pozabil?

Krf je važna trgovska postojanka. V grškem pomorskem prometu zavzema šesto mesto. Letni promet obsega približno 1300 parnikov, s skupno tonažo 1 milijon ton. Jugoslovanske ladje so na šestem mestu v celotnem prometu. Glavni izvozni predmeti so: neobdelane kože, svileni kokoni, suho grozdje, olivno olje, vino, južno sadje, uvozni pa: živa živina, mesni izdelki, tkanine, les, žita in vsi važnejši industrijski izdelki. Naša država izvažava v Grčijo zlasti: živino, žitarice, krompir, les, cement, premog, karbid in cianamid, opeko, kovinske izdelke, karton in dr., iz nje pa uvažava surove kože, volno, južno sadje, olive in olje, milo, bombažno predivo in nekatere druge predmete. Niso mi znani pogoji jugoslovansko-grške trgovske pogodbe in njene realne posledice, toda ako se oziram na zemljepisno lego obeh držav in pa na njuno gospodarsko strukturo, pridemo do prepričanja, da bi se dali gospodarski odnošaji med obema državama neizmerno povečati in poglobiti. Jugoslovanska živinoreja in njeni proizvodi ter naše poljedelstvo v zvezi z gozdarstvom, podkrepļeni z izdelki naše industrije, bi mogli kriti velik del potreb grškega uvoza. Danes zavzema Jugoslavija osmo mesto v uvozni trgovini Grčije, a dvanajsto v izvozni.

Na Krfu smo stopili prvič v stik z grškim človekom. To prvo srečanje je napravilo na nas neugoden utis. Težko je spoznati dušo človeka, ki pripada istemu narodnemu in kulturnemu tipu, še mnogo težje pa je pronikniti v miselnost in čustvenost človeka, ki je plod drugačnih rasnih, kulturnih in političnih razmer, kakor smo mi. Poveličevanje grške antike, kakor ga je bila deležna naša starejša generacija v avstrijskih srednjih šolah, se silno razlikuje od pojmovanja grškega človeka in njegove kulture, kakor ga pojmuje balkanski Slovan, ki je v marsičem v dobrem in slabem dedič grške kulture srednjega in novega veka. Grk razodeva nad Slovanom neko domišljavo vzvišenost, neiskrenost, željo po varanju, ki pa se po odkritem in jasnem odporu spremeni v postrežljivost in uljudnost, ki pa pogreša svetlobe odkritosrčnosti. Ljudje, vzgojeni v Srednji Evropi, predvsem v Nemčiji, so nas dobro razumeli in so po odkritem odporu z naše strani postali celo odkritosrčni. Namenoma so podčrtavali grške napake, toda tudi mi smo postali previdnejši in smo jih tolažili, češ da ni tako hudo.

Pri bežnem poletu skozi grško ozemlje smo dobili sledečo predstavo o grškem narodu. Kakor v antični Grčiji je še pokrajinska individualnost silno razvita. To se kaže tudi v množici narečij, tako da baje niti ne moremo govoriti o enotnem književnem jeziku. (V Atenah smo gledali v gledališču literarno satiro, ki biča to jezikovno razcepljenost.) Nosilci narodne in državne enotnosti so zastopniki obrobnih narodnih skupin (prim. Venizelos!). Grško prebivalstvo, ki je bilo izseljeno iz Male Azije in naseljeno v Makedoniji, Trakiji in Stari Grčiji, predstavlja gospodarsko naprednejši element. Poljedelstvo v Trakiji so ravno ti preseljenci silno intenzivirali. Glavni stan je trgovski. Tudi tukaj se kaže težnja po individualnem udejstvovanju. Tip delniške družbe ni priljubljen, pač pa tip gospodarskega posameznika, ki si pogosto pridobi veliko bogastvo, pa ga tudi večkrat velikodušno pokloni v obliki najrazličnejših ustanov vsemu narodu v užitek. Kmetijski stan je kulturno in gospodarsko

zaostal. V industrijskem in trgovskem delavstvu se krije nevarna snov za socialno revolucijo. O kaki socialni zaščiti ni govora, v redkih atenskih tovarnah smo videli zaposlene otroke, ki spadajo v ljudsko šolo. Kratko: grška rasa je stara, narod kaže približno isto sliko, kakor jo je kazal v zadnjih stoletjih pred Kristusom, samo da je njegov duševni razcvet bil že takrat dovršen. Domnevam, da bo treba tudi marsikatero sodbo o antičnih grških kulturnih vrednotah revidirati. Dokler je Orient oddajal svoje kulturne vrednote v grški narodni organizem, jih je ta preoblikoval v nove vrednote, ki so mogle postati evropskim narodom kažipot v lastno mišljenje in čustvovanje. Odkar je Orijent v kulturnem oziru mrtev in se svetovna kultura oblikuje v borbi med germanskimi, romanskimi in slovanskimi kulturnimi pridobitvami, je padel tudi pomen grške kulture; je padlo poslanstvo grškega naroda in ostala je samo ambiciozna, toda v svoji življenski moči postarana grška rasa, ki trpi nad preobiljem svoje preteklosti in siromaštvom svoje sedanjosti. Smrti jo varuje le morje — ta edini grški umotvor, ki sije nam v isti lepoti, kakor je sijal Homerju. Izmed Jonskih otokov smo obiskali še otok Leukas, ki leži severno od Odisejeve Itake. V pristanišču in mestu, ki nosi isto ime, kakor otok smo si ogledali življenje v provincijalni grški naselbini. Vse življenje se vrši na umazanih ulicah, pred nizkimi hišicami, kjer so razstavljeni vsi predmeti, s katerimi trgujejo, vino natakajo iz črnih ovčjih mehov v posode, kruh jemljejo pred tvojimi očmi iz peči, obrtniki izdelujejo v odprtih delavnicah različne izdelke, mesarji ponujajo meso na ulici in ga nosijo na rokah za teboj, mimo vsega pa valovi množica okoličanov, otrok, popov, postopačev v nekem zaspanem malaričnem koraku. Tudi v umazanem poštnem uradu, kjer smo oddali razglednice za domače, ki pa menda edine z vsega potovanja niso prišle v roke naslovnikom, vlada zaspanost, brezbržnost. V pristaniškem prometnem uradu nismo mogli dobiti voznega reda za grške železnice. V daljavi pa se je odražalo v topem, mlačnem pomladanskem predpoldnevu skalovje Itake, domovine antičnega Ahasverja — Odiseja.

Izmed Jonskega otočja je krenila naša ladja v Patraški zaliv, ki se nadaljuje v Korinskem zalivu in loči po otvoritvi Korinskega prekopa Pelopones od Balkanskega polotoka. Pri vhodu v Patraški zaliv leži na celini mesto Misolungi, ki je bilo važno oporišče v grški osvoboditeljni vojni. V njem je umrl, strt od malarije, Byron. Njegovo nemirno srce je našlo pokoj v žrtvi za osvobojenje podjarmljenega grškega naroda. Veličasten protest proti imperijalizmu, kakor jih ne beleži mnogo človeška zgodovina.

Patras je drugo največje grško pristanišče; njegov promet obsega približno 3200 ladij z 1,800.000 ton. Kot uvozna luka zalaga z industrijskimi predmeti ves Pelopones, izvažajo pa poljedelske proizvode, predvsem suho grozdje, takozvane korinte, sadje, vino in svilene kokone. Mesto se dviguje nad pristaniščem in je zidano v tipičnem grškem slogu. Hiše z ravnimi strehami in navideznimi stebrišči učinkujejo na človeka iz Srednje Evrope kakor kulise za banalna filmska dejanja in tudi ljudstvo, ki prebiva v njih, ne nosi na sebi pečata meščanske solidnosti, temveč nekake groteskne elegancije, ki jo še podčrtujejo lokavost in nezaupljivost čolnarjev, vodnikov, lenost in

neorijentiranost policijskih in carinskih uradnikov, nepostrežljivost in neuljudnost železniških in poštnih uslužbencev, ljudi, s katerimi pride tujec najprej v dotiko. Večkrat se nam je dozdevalo, da so različni vodniki, ki so nas vodili po Patrasu takorekoč za nos, zmenjeni z uradnimi osebami, kako bi nas mogli temeljito oskubiti. Toda naše načelo je bilo: trgovski akademiki smo in sramota bi bila, ako bi nas kdorkoli mogel goljufati. Ozračje v Patrasu je bilo takoj zlovesče na večer našega dospetja, da nas naš kapitan ni pustil v mesto, temveč nam je dovolil brezplačno prenočišče na ladji, samo da nas ne bi Grki preveč opleli. Šele drugo jutro na vsegodaj smo se sredi najrazličnejših dogodovščin izkrcali ter vstopili v vlak, ki bi nas povedel v Atene.

Vožnja tik ob Korintskem zalivu, sredi bujne mediteranske prirode, nam je počasi pregnala moro iz duš.

Na levisi se nam je smejalo grško morje v svoji božanski bujnosti in v zalivskem miru. Onkraj zaliva se je dvigalo v isti barvitosti pogorje in vršičilo v vrhuncu Parnasa, kjer je prehajalo v pokoj in harmonijo grškega neba. Trojica morja, zemlje in neba je bila razločna le po jakosti prozornosti posameznih njenih delov.

Luč grške prirode nam je sijala v duše in je ustvarjala v njih tisto neizrazljivo srečo, ki jo da človeku edino uživanje lepote.

Vlak je vozil po ozki ravnini ob morju. Obdelana je bila vse do vznožja pogorja, ki se je dvigalo mogoče samo par sto metrov od morja in je stremelo vedno višje v Arkadijsko visočje. Vinska trta, oljke, pomarančna drevesa z bleščečimi sadeži, ciprese, cvetoče trate, naselbine, ljudje v vinogradih, solnce, morje, gorovje vse to je plesalo v skromnem toku našega vlaka, kakor kolo fantastičnih bakhant mimo naših začudenih, zaspanih oči. Naša severna pokrajina učinkuje kljub vsemu navideznemu sproščenju, ki jo občuti človek v njej, kot urejajoča sila, ki sicer človeka dviga, ne da pa mu sredobežne osvoboditve samega sebe, kakor je je deležen človek na pr. v grški pokrajini, kjer čutiš v zraku, v vodi, v rastlinstvu, v zemeljskih oblikah lastno telesno silo, ki jo harmoničnost vseh teh elementov zopet veže v višje oblike — božanstev in najvišjo obliko — Boga. Zato ni v grškem antičnem svetovnem nazoru dualizma in vlada kljub navideznemu politeizmu v njem monoteizem.

Bujnost prirode je počasi izginjala, čim bolj smo se bližali Korintu. Njena lepota pa je nesmrtna. Namesto obdelanih vrtov in vinogradov je prepregla zemljo plast modrikaste ruše, ki je bila iste barve, kakor morje in ozračje, tako da je enotnost narave še večja.

Korint je ves še v razvalinah. Življenjska zmožnost tega mesta mora biti malenkostna. Vsa korist od preseka korintskega kanala gre v dobro pirejskemu pristanišču. Zato ni po balkanskih metodah nič čudnega, če je današnji Korint kup ilovnatih hišic, ki večinoma brez streh štrle v zrak kot bivališča nekih nenavadnih termitov, ki lazijo okoli svojih bivališč. Primera z bolgarskim Plovdivom, ki je bil porušen ob istem potresu kakor Korint in je že na novo sezidan, tvori, ne glede na večjo pomembnost, ki jo ima Plovdiv za Bolgarijo, kakor pa Korint za Grčijo, poklon za bolgarsko marljivost.

Na korintski postaji smo doživeli prijetno presenečenje. Omenil sem že žalostne izkušnje, ki smo jih doživeli s posameznimi gr-

škimi ljudmi. Na vlaku nismo zbužali posebne pozornosti. Nekako mrko so zrlí sopotniki na našo družbo, le tu pa tam so se skušali z nami sporazumeti. Spominjam se moža, ki je nosil s seboj biblijo in ki je kazal nenavadno prijaznost napram nam. Grška dekleta, ki so od postaje do postaje stopala v naš voz, so zbužale pozornost naših dijakov, ki jim očitno ni bila neljuba — toda sopotniki niso baš z dopadanjem zrlí na to politiko sporazuma in na prihodnji postaji so hčerke — Afrodite že izstopile. V Korintu pa se naenkrat pojavi v našem kupeju družba mladih ljudi. Nekdo nas v nemškem jeziku prísérčno pozdravlja. Bila je deputacija dijakov trgovske visoke šole iz Aten in njihov profesor dr. Fotias, profesor narodnega gospodarstva. Ti so nam bili od tega trenutka neumorni voditelji. Naše bivaenje v Grčiji je izgubilo značaj slučajne ekskurzije in je zadobila zaradi političnih vzrokov naenkrat pomen oficijalnega obiska. Bilo je na predvečer podpisa jugoslovansko-grške trgovske pogodbe in pa pogodbe prijateljstva.

Atene leže ob vzožju vrste skalovitih gričev v prostrani ravnini Atiki. Na severovzhodu oklepa Atene gorovje Pentelikon, nahajališče slovečega mramorja, ki se po ozki dolinski preseki nadaljuje v pogorje Higmettos. Na vzhodu se združuje venec nizkega gričevja v pogorju Laurion. Temelj celotnega pokrajinskega sestava pa je gorovje Kiteron, ki se v različnih poganjkih znižuje proti jugozapadu in jugovzhodu. Vso to pogorje je danes večinoma golo, pokriva ga le plast rastlinstva, ki kakor modrikasto-rdečkasta preproga zakriva apnenska tla in tvori barvno enoto z morjem. Središče današnjih Aten se ne krije s središčem antičnih Aten, pomaknjene so bolj proti severu v ravnino, tako da Akropolis sameva sredi svojih razvalin. Iz glavnih atenskih ulic jo vidiš proti večeru, kako z obrisi svojih stebrišč raste v svetlo večerno nebo in kako sijejo zvezde skozi pravilno lepoto linij njenih razvalin.

Na kolodvoru v Atenah nas je pričakovalo precej ljudi, dijakov in profesorjev atenske trgovske visoke šole in zastopnik našega poslaníštva. Značaj ljudi ni odgovarjal naši predstavi Atenca. Mnogo albanskih obličij s ptičjimi nosovi in s stisnjenimi očmi ter zaničljivim izrazom življenjske postaranosti se je vrtelo okoli nas, pa tudi dobrodušna obličja s širokimi ličnimi kostmi in s krotkim pogledom so nas pozdravljala v slovanščini, med njimi pa židje z vsiljivo prijaznostjo in upoštevanja vredno vseznalostjo in pa redki potomci antičnih Grkov s pravilnimi potezami v majhnih ovalnih obrazih in še mongolska obličja... vsi so nas pozdravljali ter nam skušali pomagati.

Ko smo si preskrbeli prenočišča in hrano, smo se takoj napotili v spremstvu naših novih znancev, da si ogledamo Atene. Šli smo skozi glavne ulice, ki jih obdajajo v klasicističnem slogu zidana javna in trgovska poslopja. Promet je velik. S ponosom so nam pripovedovali domačini, da štejejo v Atenah okoli 25.000 avtomobilov. Gradijo tudi podzemeljsko železnico, ki je na nekaterih mestih že v obratu. Prebivalstvo se nam je zdelo dokaj zanemarjeno, v številnih pouličnih kavarnah je ždelo mnogo očitno brezposelnih ljudi, na križiščih so se gnetli prodajalci različnih malenkosti, najbolj glasni so bili prodajalci loterijskih srečk, ki so nosili svoje «blago» zatak-

padi in angleška pohlepnost so razdejali oziroma raznesli te edinstvene skulpture, ki so najgloblje, kolikor moremo sklepati iz njihovih ostankov, dojele in izrazile enotnost med bogovi in ljudmi. Še sedaj so vidne verige, po katerih je neki angleški lord dal odnašati parthenonske kipe. Sedaj so ohranjeni v londonskem Britanskem muzeju.

Ogledali smo si še akropolski muzej, kjer je nagromadeno toliko arheološkega in umetnostnega bogastva, da bežen pregled ustvari samo zmedo v lajkovi glavi. Slediti smo mogli samo razvojni poti grškega kiparstva. Od prvih početkov grške plastike (da ne govorimo o umetni obrti in leseni plastiki), ki je v svoji okoreli zamaknjenosti tako sorodna ekspresionistični umetnosti današnjih dni, preko popolnega dojetja gibanj in stanj človeškega telesa do virtuoznega oblikovanja teles v bolečinah in strasteh se je vrtila pred našimi očmi množica kipov in skupin. Videli smo fantastične reliefje iz prvega parthenonskega svetišča, ki je bilo v perzijskih bojih porušeno, njegovo gradivo pa uporabljeno za zgradbo Temistoklejevega obrambnega zidu, odkoder so jih nedavno dvignili zopet na sonce. V njih je jasno izražena temeljna poteza grške miselnosti, borba jasne misli, katere posebljenje je Zevs in njegova hčerka Atena s temnimi, nepoznanimi silami, ki ovirajo jasen polet človeškemu umu. Videli smo vzorce mramornatih barvanih kipov in njihov arhajični smehljaj, videli smo reprodukcijo partenonskih skulptur in jasna nam je postala glavna tendenca grške kulture — spoj človeka in boga v nadčloveka. Tu se nam je zdel ključ v razumevanje vse grške antike in uspeh...?

Stopili smo iz muzeja, nagnili smo se čez obzidje, ki še obdaja akropolsko planoto, pristopili so časnikarji, in morali smo se fotografirati, da prineso jutri atenski listi sence naših klavnih postav svojim bravcem. Narava je močnejša ko človek, preko akropolskega griča je lilo homersko sonce in božanski veter je divjal nad nami. Spodaj pa so hrumele moderne Atene, od Pireja se je razlegal krik tovarniških in ladijskih siren. Tudi človek je del narave in ne najslabši. V teh mislih smo se vračali v mesto.

Popoldan smo se vozili v Pirej, da si ogledamo tamošnje pristanišče in industrijo. Vozili smo se z avtobusom skozi prometne atenske ulice, skozi revna predmestja, kjer se brez reda vrste ilovnate hišice, skozi Pirej, ki ga preplavlja množica beguncev iz Male Azije. Barake, šotori, ilovnate kočice tvorijo velikansko mravljišče, kjer mrgoli množica, izgnana iz svojih tisočletnih selišč, in čaka v topem brezdelju smiselne zaposlitve v novi domovini. Problem kolonizacije je eden najtežjih problemov moderne Grčije. Takoj po osvoboditvi se je hotelo razdeliti veleposestva, ki so bila dosedaj po večini v rokah Turkov, med grške kmete. Toda šele Venizelosov nastop v l. 1907. je ustavno izbojeval pravico razlastitve privatne lastnine in proglasil notranjo kolonizacijo za glavno nalogo moderne grške države. V času balkanske vojne je likvidacija imovinskih odnošajev zastala, Venizelos je na tem vprašanju padel in še le ponovni njegov nastop v l. 1917. je ustvaril pozitivne zakone o razlastitvi veleposestev in odškodnini za posestnike s nemočjih državnih zadolžnic s 30-letno amortizacijo. Obseg zemljišč, ki so spadala pod agrarno re-

formo, je znašal polovico produktivne površine Grčije. L. 1920. je z odlokom Venizelosa zopet nastal zastoj v tem vprašanju. Še le revolucija l. 1922. in pa maloazijska katastrofa koncem l. 1922. sta izvali končnoveljavno rešitev agrarne krize v Grčiji. Sklenjena je bila brezodškodninska razlastitev vseh veleposestev, ki jih lastnik neposredno ne obdeluje, pa tudi taka so bila občutno zmanjšana. Koncem l. 1922. je morala Grčija sprejeti 1 milijon in pol beguncev iz Anatolije, Ponta in Vzhodne Trakije, ki so zbežali pred zmagovito Kemalovo vojsko. L. 1923. je še prišlo iz Bolgarije okoli 50.000 Grkov, vsled ženevskega protokola o izmenjavi prebivalstva med Bolgarijo in Grčijo. Pri tej nesreči vlada ni izgubila glave. Razlastila je še vsa samoupravna posestva in posestva ljudi, ki žive v irozemstvu. Polovica beguncev je namestila po mestih, drugo polovico pa po deželi. Do konca l. 1925. je naselila okoli 150.000 begunskih rodbin in sicer največ iz Makedonije, nekoliko iz Trakije in drugih pokrajinah. Naselitev je bila olajšana tudi s tem, da je istočasno zapustilo grško ozemlje blizu pol milijona Turkov in okoli 50.000 Slovanov, ter s posojilom 12 milijonov funtov sterlingov, za katerega je jamčilo Društvo narodov. Poleg zemlje je oskrbela vlada naseljence tudi z gradivom, živino, orodjem, semeni in posojili v gotovini. (Pozneje smo videli v Makedoniji in Trakiji snažne vasi, obdelana polja in pridno ljudstvo pri delu, ki se trudi, da si na nepoznanem ozemlju ustvari novo bodočnost.) Vendar je še okoli 30.000 begunskih rodbin brez zemlje za njihovo naselitev. Poslednjo hočejo pridobiti z osušenjem v dolnjem toku Vardarja in Strume.

O uspehih te velikanske notranje kolonizacije je danes še težko govoriti. Nasprotniki kažejo na dejstvo, da se uvoz v Grčijo ni zmanjšal, temveč povečal. Prerano je, da bi že danes zahtevali od naseljence, da na nepoznanih tleh in pod nepoznanimi klimatičnimi pogoji prideluje toliko, da bi mogel svoje pridelke v veliki množini prodajati. Gotovo pa je, da ta notranja kolonizacija predstavlja eno najvažnejših dejanj na polju gospodarskega življenja Balkana in da more povzročiti gospodarski preporod Grčije. Politični uspeh Venizelosa in njegova nenavadna priljubljenost v Grčiji nam dokazuje, da narodi dobro vedo, komu in zakaj zaupajo svojo usodo.

Pirej je največje grško pristanišče in eno največjih sredozemskih pristanišč sploh. Njegov promet je od predvojnega časa silno narastel. L. 1912. je sprejel v svoji luki 2700 parobrodov s skupno tonažo približno 6 milijonov ton. Jugoslovanska zastava je v tem prometu bila zastopana s 96 parniki in 75.800 tonami. V Pireju se iskrcuje največ premog, žito in gradbeni les ter živa živina. Obeta se mu tudi svobodni pristaniški pas.

V Pireju smo si ogledali eno največjih grških industrijskih podjetij, neke vrste koncern, ki združuje večino grške premogovne in kemične industrije. V svojih obratih zaposluje okoli 6000 delavcev. V Pireju ima obsežno kemično tovarno in pa steklaro. Tovarne imajo zelo ugodno lego tik ob morju, tako da morejo iz skladišč tvoriti naravnost na ladje. V kemični tovarni izdelujejo žvepleno kislino po neki nam nepoznani metodi, o kateri pa naš vodja, mrki grški inženjer, ni hotel dati pojasnil, ter umetna gnojila, ki krijejo večino domače potrebe. Obrat v tej tovarni je vsaj navidez veliko-

potezen in tudi tehnična oprema je na višku. Nasprotno pa delajo v steklarni še zelo primitivno, delavci napihujejo steklo s pljuči. Tukaj je zaposleno, kakor sem že omenil, v grozovitni vročini mnogo nedorasle dece. Tudi odraslo delavstvo izgleda silno bedno, iz nekega kota nas je nagovarjal glas delavca po nemško. Trdil je, da je iz Jugoslavije ter je preklinjal trpljenje v tem obratu. Steklarna izdeluje predvsem vinske steklenice, ki jih uporablja vse razvita grška vinska trgovina.

Pri povratku v Atene smo si ogledali še atensko pivovarno, ki je v posesti Bavarcev. Obrat se nam je zdel dokaj skromen v primeri z ljubljansko pivovarno. Imeli smo tudi nesrečo, da je aparat za avtomatično polnjenje steklenic vpričo našega obiska odpovedal in je električna luč ugasnila ravnotakrat, ko smo bili najgloblje v kleti. Šele v pivovarniški restavraciji, kjer so nam velikodušno postregli s pivom in prigrizkom, smo dobili dobro mnenje v grški pivovarniški industriji.

Zvečer nam je priredila trgovska visoka šola večerjo, kjer smo se zbrali z našimi grškimi kolegi v prijateljskem razgovoru. Dr. Fotias, profesor narodnega gospodarstva, ki nas je sprejel, kakor sem omenil v Korintu, je predaval o grškem narodnem gospodarstvu. V jedrnatih besedah je očrtal v nemškem jeziku solnčne in senčne strani grškega narodnega gospodarstva, omenil njegovo razmerje napram jugoslovanskemu. Končno je pozval mladino obeh sosednih narodov, naj deluje za gospodarsko zблиžanje, ki mu mora slediti tudi kulturno. Vodja naše ekskurzije se je zahvalil za gostoljubnost in je omenil, da je glavni cilj našega potovanja spoznati gospodarstvo in kulturo naših sosedov ter povedati povsod, da je slovenska mladina zvesta ideji sporazuma med narodi in da posebno močno čuti potrebo po gospodarskem uresničenju devize: »Balkan balkanskim narodom.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Evgen Lovšin

Smernice socijalnega zavarovanja

Govor podpredsednika Pokojninskega zavoda na slavnostnem občnem zboru
7. septembra 1929.

Ko smo čuli izvajanja predgovornikov o zgodovinskem razvoju in današnjem stanju pokojninskega zavarovanja po zadnjih 20 letih in mogli razbrati njegov dalekosežni pomen najpreje za nameščenski stan, potem pa za vse naše gospodarstvo, moramo na podlagi vsestranskega razmišljanja in dosedanjih izkušenj ob tej slovesni priliki poudariti še smernice, ki naj nas vodijo k nadaljnjemu izboljšanju socijalnega zavarovanja in k novemu prirastku našega nacionalnega imetka.

Smatramo, da je temelj novim uspehom v starostnem zavarovanju zasebnih nameščencev konsekventno izvedena misel samo-

uprave pod direktnim nadzorstvom ministrstva socialne politike in narodnega zdravja.

Zavarovanca je treba zadovoljiti ob znosni premiji s takim pričakovanjem ali rento, ki predstavlja zanj vsaj eksistenčni minimum.

Poslodavcu je treba olajšati bremena z možnostjo cenejših me-ničnih in hipotekarnih kreditov.

Oba zahtevata skrajno štedljivost v upravnih stroških, ker je ta predpogoj koristim, ki jih pričakujeta od zavoda.

Vsemu našemu posredno ali neposredno prizadetemu gospodarstvu pa naj bo za te večje dajatve še nadalje ekvivalent v tem, da ostaja imovina zavoda v krajih, od koder je izšla, da jih oploja v tej ali drugi obliki in rodi novo bogastvo.

Zadovoljstvo zavarovanca, poslodavca in javnosti je posledica zaupanja, ki je tem večje, čim širša je dana samouprava posameznim pokrajinam.

Zlasti — v okviru zakona — svobodno razpolaganje imovine, odmera rent in drugi posli zavarovanja ali kratko: izvrševanje zakona o pokojninskem zavarovanju naj bo prepuščeno pokrajinskim, od interesentov voljenim upravam, dočim naj ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje vrši brez kateregakoli posredovalnega organa nad Pokojniskim zavodom kot nositeljem zavarovanja nadzorstveno oblast.

Predlog zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev, sprejet soglasno na lanskem občnem zboru in predložen pristojnemu ministrstvu, predvideva tri take pokrajinske samouprave, in sicer v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Zavarovalni tehniki trdijo, da bi ti posamezni zavodi imeli v pogledu varnosti, čeprav ne veliko, pa vendar zadostno število članstva, ker je pri gotovem številu zavarovancev, n. pr. 10.000, za izenačenje rizikov najvažnejše dejstvo, da je masa zavarovancev istega zavoda kolikor mogoče kompaktna in zavarovalno-tehnično enakovrstna. Statistika našega zavoda kaže v zadnjih letih mnogo večji prirastek mlajših zavarovancev, torej onih, ki so ocenjeni z nižjo netto-premijo kakor je povprečna, katero dejstvo in pa dobra n. pr. v letu 1928 za 1-803% boljša kakor po zakonu predvidena naložba zavodove imovine, vzbujata opravičeno nado ne samo odstranitve vsake nevarnosti, ampak ob isti višini efektivne premije, celo povišanje zavarovančevega pričakovanja.

Ako hočemo doseči pokritje našega današnjega primanjkljaja v premijskih rezervah v višini Din 30,209.351-23, obenem pa izpolniti nade na povišanje rente ob isti višini efektivne premije, se moramo brezpogojno ogniti rizikom, ki bi nastali pri pomešanju zavarovanja v Sloveniji in Dalmaciji z drugimi raznovrstnimi pokrajinami naše države. O drugih pokrajinah nam manjka vsakršna zanesljiva statistika razmer zavarovancev in njihovih družinskih članov. Te razmere so povprečno gotovo slabše od naših. Druge veličine bi pokazale v zavarovalno-tehničnem računu n. pr. povprečno starost nameščencev, ki bi vstopili prvič v zavarovanje, število poročencev in otrok, službeni prejemki in njihovo povišanje, zdravstveno stanje nameščencev in njihovih družinskih članov itd. Na drugi strani zopet je različno razumevanje za socialne zavode, različne so

težave v administrativnem izvajanju zavarovanja, različna pripravljenost za plačevanje premij, različni odstotki neizterljivih premij.

Na veliko važnost zgoraj naštetih dejstev naj kaže samo primer morebitnega zavarovanja trgovskih nastavljenecv v Sloveniji in Dalmaciji, ki bi znižal XII. postavko naših aktiv v bilanci za leto 1928., imenovano: Vrednost prehrankov na pribitkih za upravne stroške, morda za Din 15,000.000.—.

Katera rizika nas čakajo, če vzamemo še en primer, ki nam je slučajno na razpolago, v slabem izterjavanju bolniških in nezgodnih premij v drugih delih države, nam predočijo sledeče številke:

Izkaz o zaostanku predpisanih premij Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu:

V letu 1926. znašajo zaostanki 53.06%, v letu 1927. 50.17%, med tem, ko znašajo v Trgovskem bolniškem in podpornem društvu v Ljubljani, kjer so zavarovani samo nameščenci Slovenije, za leto 1926 25.49%, za leto 1927. pa samo 21.83%. Okrožni urad ljubljanski izkazuje l. 1926. 34.20%, leta 1927. pa 29.50%.

Za leto 1927. izkazuje nameščensko bolniško in nezgodno zavarovanje Beograjske omladine na zaostanku 41.59%.

Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani izkazuje na predpisanih premijah zaostankov

leta 1926.	2.63%
leta 1927.	1.88%

Avtonomno upravljanje imovine Pokojninskega zavoda v Ljubljani, ločeno od drugih zavarovanj, je v izogib največjim nevarnostim neobhodno potrebno vsled važnih okoliščin, ki v bolniškem in nezgodnem zavarovanju vsled danih razmer (valorizacija pokojninskih rent) ali vsled drugega značaja zavarovanja pri teh dveh zavarovalnih panogah ne pridejo, vsaj ne v taki meri, v poštev.

Imovina Pokojninskega zavoda mora biti naložena v varnih, pa več ali manj mobilnih vrednotah, ki dajejo čim najvišji donos.

Iz višjega donosa napram 6% zakonitemu obrestovanju mora zavod kriti en del svojega zgoraj omenjenega primanjkljaja. Zato bi bile naložbe v bolnice, sanatorije, kopališča, ambulatorije in druge zdravstvene naprave za celo vrsto let še neprimerna, lahko pogubonosna naložba zavodove imovine, in to tudi v obliki posojila, kakor je to urejeno v nezgodni in bolniški panogi SUZOR-a, ker te naložbe niso niti mobilne niti ne dajejo velikega donosa.

O bolniškem zavarovanju in deloma tudi o nezgodnem velja ravno nasprotno.

SUZOR, kot nosilec našega bolniškega in nezgodnega zavarovanja, je poklican večji del svojih investicij upotrebiti v svrhe čim hitrejšega in boljšega zdravljenja svojih zavarovancev. V tej bistveni razliki leži tudi razlog za neobhodno potrebno samoupravo pokojninskega zavarovanja nameščencev.

Da ne spada starostno zavarovanje nameščencev v okvir starostnega zavarovanja delavcev, mislim, da ni potreba navajati posebnih razlogov. Že višina premije in rente, razlike v razmerah obeh slojev, njihovih družinskih članov, stalnosti nameščenja itd., ustvar-

jajo popolnoma nove rizike, nove kalkulacijske baze, o katerih vodita lahko samo dva popolnoma ločena zavoda pravilen račun.

Gospodu ministru socialne politike in narodnega zdravja je dobro poznan predlog zakona o penzionom osiguranju nameštenika, ki je bil temu ministrstvu predložen v blagohotno ravnanje in sprejem.

Vsa prizadeta javnost, vse nameščenske in poslodavske, zakone in društvene korporacije, med njimi Zbornica za trgovino, obrt in industrijo in delavske zbornice na področju pokojninskega zakona so se potem, ko je bil soglasno sprejet na občnem zboru Pokojninskega zavoda, izrekle zanj.

Mi visoko cenimo uvidevnost in globoko razumevanje narodnih želja s strani gospoda ministra in smo prepričani, da bo blagovolil v obliki zakonskega predloga tolmačiti te naše želje in prošnje na najvišjem mestu.

Ko usmerjamo to našo prošnjo nanj, pa se dobro zavedamo velikih težkoč, na katere bi zadelo takojšnje in na vso državo se razprostirajoče uveljavljenje starostnega zavarovanja zasebnih nameščencev.

Zato prosimo gospoda ministra, da blagovoli upoštevati novi predlog zakona s čimprejšnjo veljavnostjo za Slovenijo in Dalmacijo, za druge pokrajine naše države pa stopnjema po posameznih, za starostno zavarovanje nameščencev že godnih pokrajinah ali nameščenskih strokah.

Znano je, da pripravlja gospod minister za socialno politiko in narodnega zdravja reorganizacijo socialnega zavarovanja. Vsled tega se poslužujemo te redke prilike in dodajemo k zgorajšnjemu, kratkemu pa zaokroženemu utemeljevanju naših želja o pokojninskem zavarovanju še eno prošnjo, zadevajočo bolniško zavarovanje bančnih, trgovskih in nekaterih industrijskih nameščencev Slovenije. Našteti nameščenci so danes zavarovani v Trgovački Omladini v Beogradu, v «Merkurju» v Zagrebu in pri Trgovskem bolniškem in podpornem društvu v Ljubljani. Zakon za zavarovanje delavcev in poznejši finančni zakoni so pooblastili omenjena društva, voditi za zasebne nameščence bolniško in nezgodno zavarovanje v obsegu zakona, tako ustanovljeno blagajno pa podrediti Središnjemu uradu v Zagrebu.

Ob priliki reorganizacije prosimo, da se ustanove ohranijo še v bodoče in trajno v tem obsegu. Zasebni nameščenci imajo na njihovem obstoju poseben interes. Ta društva so že, oziroma bodo v doglednem času izpeljala višje zavarovanje v bolniški panogi in jamčijo zavarovancu poleg zakonitih dajatev pri zdravljenju v javnih bolnicah razliko med III. in II. razredom, razliko od zakonite hranarine na zavarovano plačo, če preneha pravica do rednih službenih prejemkov in druge ugodnosti, ki presegajo dajatve po zakonu.

Ako bi kdo iznesel proti obstoju teh blagajn razloge, da ta društva jemljejo splošnemu delavskemu zavarovanju dober riziko, je v veliki zmoti. Vsa tri društva so mestni organi SUZOR-a. Nositelj bolniškega zavarovanja je tudi od njegovega suficita po koeficientu kril primanjkljaj drugih okrožnih uradov.

Dober riziko, v kolikor je z dobrim gospodarstvom nastal, ni bil po dosedanjem stanju izločen iz delavskega zavarovanja. Saj je samo Trgovsko bolniško in podporno društvo s svojimi 4500 člani prispevalo h kritju primanjkljaja drugih uradov po 200 do 300 tisoč dinarjev vsako leto, kar znači 50—60% svojega letnega presežka.

Tudi nadaljni obstoj bolniške blagajne Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani je vsestranska želja naše javnosti, Delavske zbornice in Zbornice za trgovino, obrt in industrijo, ki so to mišljenje poslodavskih in nameščenskih interesentov utemeľjevale v svojih predlogih, naslovljenih na pristojno ministrstvo.

Hočemo napredka in uspehov v socialnem zavarovanju! Hočemo po ravni, čisti poti v lepšo bodočnost!

Dr. Dim. Mišić — T. G.

Evropa — Amerika

Amerika predstavlja danes za Angleško enega izmed centralnih problemov bodisi kot vplivajoči faktor v notranji krizi in brezposelnosti, bodisi kot opasni protivnik v vprašanih tržišč, sirovin in možnosti plasiranja kapitala. Toda Amerika ni problem le za Angleško, nego tudi za vso ostalo Evropo. In sicer brez razlike: pritisk ameriške ekspanzije, ki postane prav kmalu občutna v mnogo večji meri nego doslej, ne zadeva le industrijskih držav, nego tudi čisto poljedelske dežele. Zato je vprašanje «Evropa — Amerika» za danes eno najbolj aktualnih in se mu posveča vsa potrebna pažnja.

Vnaprej bodi povedano, da vzrok za tako izpremembo razmerja med Evropo in Ameriko leži v naglem gospodarskem razvitku Ujedinjenih Ameriških držav in v naglem padanju gospodarske delavnosti oziroma v siromašini Evrope.

Do pred koncem 15. veka, ko je Evropa imela za seboj že bogato zgodovino, je bila Amerika za nas neznan svet. V teku 16., 17., 18. in 19. stoletja je bila Amerika za Evropo še zmerom daleč ležeč in nedovoljno raziskan otok. Res, izvršeno je bilo mnogo eksperimentov za podvig gospodarstva v Ameriki, toda uspehi so bili dovolj slabi, ker je celo v Evropi stala tehnika še na nizki stopnji. Šele v teku prošlega veka, ko je dovršena parna mašina dokazala vso svojo blagodejnost v dviganju produktivitete in zlasti po l. 1848, ko so najbolj aktivni elementi, preganjani po protirevoluciji, odšli v Ameriko, se začenja sistematsko izkoriščanje onega neizmernega prirodnega bogastva, ki ga je dotlej skrival Novi svet. Produktivne sile so se začele razvijati s tako brzino, da je postala Amerika kmalu vodilna zemlja na svetu.

Eden izmed glavnih faktorjev, ki je vplival na dviganje produktivitete Amerike, je mehanizacija dela ali zamenjanje ročnega dela z mašinelnim. Amerikanci so bili prisiljeni k mehanizaciji, ker je delovna sila zaradi majhnega števila svobodnih delov-

nih rok bila jako draga. Ustvarili so torej umetno delovne roke in so izučevanje poklica z delitvijo dela znižali na minimum. Z izumom brezkončnega platna je bilo izučevanje poklica odveč, ker je na njem v prav kratkem času celo najpreprostejši seljak lahko postal dober industrijski delavec.

Tega v Evropi ni bilo. Priliv delovne sile s sel je silo pocenil in mehanizacija dela ni bila rentabilna. Toda Amerika, prisiljena k mehanizaciji, je kmalu postala vodilna zemlja v uvajanju modernih načinov proizvodnje, v tehniki. Danes uporablja Amerika toliko mehaničnih konjskih sil, da, ako se vsaka pretvori v telesni napor enega delavca (1 PS = 10 delavcev), prihaja na vsakega Amerikanca po 50 «jeklenih» ali mehaničnih «robotov». Medtem prihaja na pr. na enega Nemca samo 8 do 10 takih «robotov». To pomenja, da stoji poleg vsakega ameriškega delavca petkrat večje število «jeklenih robotov», ki mu v delu pomagajo, nego poleg Nemca. In vendar je nemška tehnika na zelo visoki stopnji v primeri z ostalimi evropskimi državami, tako da je razmerje mehanizacije dela v drugih državah še mnogo neugodnejše.

Rezultat te mehanizacije dela in izkoriščanja prirodnega bogastva, na ogromnem prostranstvu, na katerem cirkulacija produktov ni našla takih ovir, kakor je to bilo po Evropi, je naglo povečanje nacionalnega bogastva v primeri z evropskimi državami. Te simptome ameriškega prirodnega razvoja smo gledali v Evropi že pred vojno, toda svetovna vojna jih je samo potencirala. Nacionalno bogastvo Amerike pred 50 leti je znašalo jedva 30 milijard dolarjev, nacionalno bogastvo Angleške pa 40, Francoske 33, Nemčije 38 milijard dolarjev. Po 50 letih se je stvar popolnoma izpremenila. Dočim sta Francija in Nemčija svoje nacionalno bogastvo samo podvojili (68 in 89 milijard dol.), je ameriška Unija postala enajstkrat bogatejša, ker je dvignila svoje nacionalno bogastvo od 30 na 330 milijard dolarjev. Pred vojno so imele Ujedinjene države 1900 milijonov dolarjev zlata, zdaj pa ga imajo 4½ milijarde dolarjev ali 60% celokupnega zlata.

Dočim se je Amerika tako bogatila, kaj se je godilo v Evropi? Že pred vojno se je čutilo, da so meje evropskih držav preozke za nadaljni razvitek produktivnih sil in obstojala je tendenca za ukinitje teh mej ali vsaj za njih razširjenje. Izid svetovne vojne ni realiziral te tendence. Nasprotno, vojna je Evropo izčrpala, izmučila in osiromašila. Res je, nekatere bolj, druge manje. Bili so zmagalci in premaganci, toda v primeri z Ameriko so osiromašile vse evropske države. Vrhu tega je bilo ustvarjenih 17 novih držav in držav ter okoli 7000 km novih mej, kar pomenja 7000 km novih carinskih zagraj. S tem je postalo stanje evropskega gospodarstva neznosnejše, v političnem pogledu pa negotovnejše. Posledica tega je danes ta, da se drži v osiromašeni Evropi milijon vojakov več pod orožjem nego pred vojno. Namesto ukinjenja carinskih zaprek in ustvarjanja enega ekonomskega področja na teritoriju vse Evrope, v ime katere se je končno tudi vodila svetovna vojna, stojimo pred okrenjenim dejstvom: s svojimi visokimi carinami onemogočajo evropske države cirkulacijo robe in davijo druga drugo. Namesto večje varnosti nezaupanje in oboroževanje na vsakem koraku. Namesto

boljše, cenejše in večje proizvodnje imamo relativno padanje kupovalne sile evropskih narodov in strašno brezposelnost.

Pod takimi okolnostmi ameriški konkurenci, ki s svojimi orjaškimi kleščami polagoma stiska vrat evropski industriji in poljedelstvu, ni lahko zapreti vrata, a nasprotno tako razkosani Evropi je silno težko, da bi preprečila prohibitivni sistem, ki ga uvaja Amerika ter da zaustavi ekonomsko prodiranje Amerike, bodisi v sami Evropi, bodisi v njenih kolonijah.

Na podlagi povedanega je zaključek jasen: ako ne pride kmalu do ustvaritve ene edinstvene ekonomske zveze evropskih držav (vprašanje je vrlo delikatno in težko izvršljivo, a ministrski predsednik Francije Aristid Briand se ga je pravkar lotil!), ki bi bila edino jamstvo za daljni razvoj produktivnih sil v Evropi, — potem naj se Evropa, kakršna je danes, pripravi, da zapoje svoje «De profundis»...

Mirko Mermolja

Zunanja trgovina Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev

(Dalje)

Tabela indeksa cen

(Po »Privrednem pregledu«)

Doba	Poljedelski produkti	Živina in njeni produkti	Sadje in zelenjava	Gradivo	Kolonijalno blago	Industrijski izdelki	Celotni indeks na- pram 1. 1913
1913	100	100	100	100	100	100	100
januar 1923	2740	1901	912	2240	1954	2830	2098
januar 1924	2295	2626	910	2062	1667	2618	2034
december 1924	2115	2444	1836	2265	1608	2200	2112
povprečno 1924	2217	2445	1260	2137	1655	2358	2016
januar 1925	2164	2263	1859	2191	1531	2067	2012
december 1925	1478	1895	1477	1774	1356	1862	1640
povprečno 1925	1861	1882	1633	2022	1462	1969	1804
januar 1926	1490	1615	1533	1751	1363	1823	1596
december 1926	1472	1706	1233	1910	1321	1650	1548
povprečno 1926	1452	1545	1308	1821	1341	1692	1527
januar 1927	1607	1612	1180	1928	1319	1656	1550
december 1927	1898	1627	1133	1817	1296	1696	1578
povprečno 1927	1775	1602	1178	1851	1296	1657	1558
januar 1928	1971	1746	1255	1744	1292	1690	1616

Šele l. 1923. nam kaže v vsakem pogledu drugačno lice. S tem letom so bile jugokrone že popolnoma odpravljene na ta način, da so se zamenjale v dinarje v relaciji 4 : 1. To je velik plus za našo trgovinsko bilanco, da imamo od sedaj naprej vsaj enotno valuto, četudi ni doba inflacije še prenehala in je obtok denarja znašal koncem leta skoro za 6 milijard dinarjev. Pač pa zapazimo razveseljivo dejstvo, da je kurz dinarja do konca leta precej porastel. Najnižji je znašal to leto 3-70, najvišji 6-91 in srednji 5-92. Od začetka do konca leta je porastel na okroglo 8%. Tudi naša trgovinska bilanca izkazuje za to leto vidne uspehe, kajti njena pasiva ne izkazuje koncem leta niti za 4% vrednosti uvoza. To ugodno stanje naše trgovinske bilance je pripisati v največji meri povoljnemu stanju naše valute. Sicer cene še vedno rastejo, kot sem že zgoraj omenil, toda to je smatrati le kot prehodni pojav, ki se je opazal v vseh državah, ki so imele depresirano valuto v odnosu z državami z zdravo valuto in mu je iskati vzrok v nezaupanju prodajalca radi nestalnosti valute.

Leto 1924. je bilo za našo zunanjo trgovino izredno ugodno leto. Dinar sam se je to leto že precej okreplil in najnižji njegov kurz je znašal v Curihu 6-30, najvišji 7-90, srednji pa 7-33; napram dolarju pa je celo porastel za skoro 30%. Cene pa tudi to leto niso sorazmerno padale, ampak že prej omenjeno pravilo lahko uporabimo tudi za to leto; da celo porastel je povprečni indeks cen od začetka do konca leta na 5%. Vendar, ako pa vzporedimo gibanje posameznih produktov z valovanjem dinarja, tedaj vidimo, da je ipak imel porast dinarjev na našo zunanjo trgovino precejšen vpliv. Vedeti je namreč treba, da je indeks cen naših glavnih uvoznih produktov od začetka do konca leta znatno padel in sicer za 18% pri industrijskih izdelkih in za 4% pri kolonijalnem blagu, med tem ko je indeks cen naših izvoznih produktov rasel, kar je seveda naši zunanji trgovini le v prid. Zanimivo je to, da je vrednost našega izvoza napram uvozu tudi porastla to leto za dobrih 18%, kolikor je znašal pač padec cen industrijskih izdelkov. Gotovo so to znaki polagane stabilizacije dinarja in splošne normalizacije razmer v državi. Pri primerjavi krivulj povprečnega celoletnega indeksa cen, ki je napram prejšnjemu letu padel in krivulje kurza dinarja, tedaj prvič vidimo, da se krivulji koncem leta približata in da nato od sedaj naprej krivulja kurza dinarja raste in krivulja indeksa cen pada, kakor bi človek načel prejšnjemu pričakoval.

Tako pride l. 1925., ko je dinar v Curihu znova porastel za okroglo 15% tako, da je znašal povprečni kurz 8-82, kar je bilo vzrok padcu cen v tem letu. Drugi vzrok, da so cene padle, pa je bil splošen padec cen poljedelskim in živinorejskim produktom na svetovnih tržiščih, nova uvozna carinska tarifa, ki je vplivala na industrijsko grupo, nova železniška tarifa in ukinjenje gotovih izvoznih carin. Pač pa so cene glavnim izvoznim produktom noraste tako zlasti poljedelskim produktom za 7%, kar bi moralo imeti ugoden vpliv na našo trgovinsko bilanco, toda ako primerjamo količino in vrednost l. 1924. in 1925. vidimo, da se je to razmerje celo malenkostno poslabšalo; temu pa bo bržkone vzrok samo netočno vodenje statistike. V splošnem pa vidimo, da kaže to leto že povprečno normalno leto, kar je samo ugodno vplivalo na našo zunanjo trgovino.

V letu 1926. je bil dinar že popolnoma stabilen, kazal je pač še vedno tendenco do dviganja, a to je imelo le malenkosten vpliv na padec cen. Pri pogledu na izvozno tabelo pa vidimo prvič, da je naš izvoz po količini napredoval in istočasno po vrednosti nazadoval; in sicer se je količina povečala za okroglo 11%, a vrednost je padla na preko 12%. Kje je iskati vzroke padca vrednosti izvoza ob celo povečani količini? V prvi vrsti v precejšnjem padcu cen glavnih naših izvoznih produktov. In sicer je povprečni indeks cen l. 1926. napram l. 1925. padel za 277 točk ali za okroglo 15%, med tem ko se je dinar okreplil za približno samo 3-5%. Drugi vzrok je pa izprememba konjunktura, zlasti pa kupne moči zlata, ker se je ta povečala za 9-5%. Ti trije vzroki so glavni povzročitelji padca vrednosti našega izvoza kljub povečani količini. (Glej uvodoma citirano razpravo Vegenerja.) Pri uvozu ni opaziti znatnejših izprememb; vrednost tega se je relativno zmanjšala z zmanjšanjem količine; v celoti pa se je naša trgovinska bilanca nekoliko okreplila napram prejšnjemu letu.

Obratno na je pojav, ki smo ga videli pri izvozu l. 1926., opaziti pri uvozu l. 1927., ko se je količina tega tudi povečala, a vrednost občutno zmanjšala, čemur je iskati vzrok v padcu cen naših glavnih uvoznih produktov; zlasti občutno so padle cene kolonijalnega blaga in gradiva. Toda kljub tem padcem

so cene v celoti porastle za 31 točk ali 2% in sicer to radi porasta cen poljedelskih produktov, čijih produkcija se je radi slabe letine znatno zmanjšala. V zmanjšani produkciji je iskati glavni vzrok padca vrednosti našega izvoza, kajti cene vseeno niso porastle v relativno enaki meri. Dinar sam stoji že dobri dve leti in pol na skoro eni in isti višini in s te strani ni bilo to zadnje leto nikakih vplivov na cene.

V splošnem je bilo opaziti, da je to leto nastalo nekako gospodarsko uravnoteženje po vseh svetovnih tržiščih, katera so lahko računala z normalno konjunkturo in z relativno stabilizacijo cen, o katerih pa seveda pri poljedelskih produktih ne moremo nikdar s sigurnostjo računati, ker so in bodo te vedno odvisne od naravnih pojavov. Zato nas ne sme letošnja trgovinska bilanca prav nič oplasiti, kajti vsaka agrikulturna država kot je naša, mora vedno imeti v normalnih letinah aktivno trgovinsko bilanco, katera tvori vedno protiutež za slučaj pasivnosti plačilne bilance v ostalih postavkah.

VII. Trgovinska politika

A. Naša trgovinsko-carinska politika

Naša država se nahaja danes na ozemlju, ki je do prevrata pripadalo v glavnem dvema carinskima področjema: Na ozemlju bivše Avstrije je veljala avstrijska carinska tarifa, ki je pa z razsulom Avstrije sama prenehala veljati; na ozemlju bivše kraljevine Srbije je pa veljala srbska avtonomna carinska tarifa iz l. 1904, ki je imela predvsem zaščitni značaj in je tudi dosegla, da se je domača industrija razvila v precejšnji meri. Kakor sem že omenil, je Jugoslovanski odbor na Krfu sklenil uvesti popolno izvozno prepoved, ki naj bi zagotovila ljudstvu zadostno prehrano in pripomogla k obnovi države. To načelo o prehrani in obnovi države je vodilo našo trgovinsko-carinsko politiko vse tja do l. 1920 in ni bilo nič drugega kot eno izmed nizov takih prepovedi, ki so jih uvedle tudi druge evropske države takoj po vojni, ker se je povsod čutilo pomanjkanje blaga.

Takoj potem, ko so bile izmenjane note o trgovinskih pogodbah z zavezniškimi državami in te razširjene tudi na nove pokrajine, je bil aprila meseca l. 1919. tudi srbski carinski zakon razširjen na celo državo. Vse do tedaj je bil uvoz blaga popolnoma svoboden. Ko so se pa razmere že malo ustalile, je pričela država sklepati kompenzacijsko in kontingentno pogodbo z Avstrijo in Čehoslovaško, a tudi pri teh pogodbah se je še vedno upoštevala potreba po prehrani prebivalstva in obnovi države. V svrhu izvoza v te države je bilo treba imeti posebno dovoljenje od ministrstva; sistem teh izvoznih pa je bil ukinjen že istega leta in sicer dne 5. novembra in namesto njega je bil upeljan sistem izvoznih carin in to je bila naša prva carinska tarifa.

Kar se pa uvoza tiče, je ministrski svet sklenil 23. septembra 1919, da se gotovi predmeti, ki so v državi potrebni i za prehrano i za obnovo, popolnoma oproste carine; na vse druge pa je bila uvedena minimalna carinska tarifa brez ozira na to, ali je uvoženo blago iz pogodbene države ali ne. Za blago prve vrste je bilo tudi treba imeti posebne uvozne dovolilnice, ki se pa niso podeljevale posameznikom, ampak gotovim edinicam, ki so bile na uvozu dotičnega blaga zainteresirane.

Ker je bila tedaj doba inflacije, ko denar ni imel skoro nikake veljave in ga je bilo dobiti povsod polno, ni ljudstvo prav nič štedilo z njim; da bi pa tako brezmiselno razmetavanje denarja država preprečila in zlasti, da bi preprečila nadaljni padec dinarja, ki je baš tedaj precej občutno padel, je država koncem l. 1920. prepovedala uvoz luksuznega blaga. Ta prepoved pa je bila že istega leta novembra meseca ukinjena in uvedena je bila na mesto nje luksuzna taksa. Toda tudi to ni trajalo dolgo; radi ponovnega padca dinarja je bila prvotna prepoved o uvozu luksuznega blaga vnovič izdana marca meseca 1922. leta. Ta absolutna prepoved je imela za posledico to, da se je zelo razvilo tiho-tapljenje tega blaga, s čemur je država utrpela precej občutno škodo; radi tega je že julija meseca istega leta prepoved preklicala in zopet uvedla luksuzno takso, kar je ostalo vse tja do nove obče carinske tarife l. 1925.

K zakonu o uvozu blaga iz l. 1919. je bila izdana 22. septembra 1920. odredba, da se ta zakon podaljša še za eno leto z malimi spremembami, tičočih se

vrste blaga. Carinske povlastice so še vedno ostale v veljavi in baš to je imelo za ugodno posledico to, da se je naša industrija začela zelo hitro razvijati, kajti računajo, da se je $\frac{1}{6}$ vsega uvoza izvršila na podlagi teh dovoljenj, ki so zadevale večinoma industrijske poluprodukte. Seveda, da so začeli ta dovoljenja kmalu izrabljati, zlasti pa tuji, ki so se začeli vseljevati k nam. Zato je država ta dovoljenja ukinila, kar je seveda izzvalo ogorčene proteste s strani industrijalcev, prav tako kakor takrat, ko je vlada izdala zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o obči carinski tarifi, ko so pa protestirale države (Anglija!), češ, da vlada krši z notranjimi uredbami trgovske pogodbe.

Kot smo videli, so veljale za izvoz kompenzacijske in kontingentne pogodbe, toda vlada je že l. 1922. sklenila, da se take pogodbe ne bodo več sklepale, kajti v državi se ni bilo več bati pomanjkanja. Naša produkcija se je namreč kmalu tako povečala, da nam je celo ostajalo blago za izvoz, ki se pa ni moglo tako izvoziti, ker je bila konkurenca nemogoča, če ne radi drugega, že radi visokih izvoznih carin, ki so pri nas še veljale. Zlasti so te naše izvozne carine občutno zadele vse žitarice in pa gotove živinorejske produkte. Zato so bile te izvozne carine l. 1923. znižane, kar je mnogo pripomoglo k okrepitvi naše trgovske bilance in k stabilizaciji dinarja, toda potreba po popolni ukinutvi izvoznih carin je bila tako velika, da so bile iste 11. septembra 1924. v resnici ukinjene za žito in moko, za ostale predmete pa zelo znižane.

Iz tega je razvidno, da ni imela vsa naša trgovsko-carinska politika do tedaj in ga na žalost nima še danes jasnega cilja pred seboj. Do l. 1924. smo samo izdajali razne zakone brez vsake logične zveze, mesto da bi delali na tem, da si napravimo svojo avtonomno carinsko tarifo, kot so to storile druge države takoj po vojni. Mi smo se vedno zadovoljili samo s tem, da smo povečavali carinsko ažijo, toda nikoli ne toliko, da bi dosegla zlato pariteto, in pa uvajali smo luksuzno takso. Ta malomarnost, ki je pri nas vladala v tem oziru, je pa seveda imela svojo posledico v celokupnem našem narodnem gospodarstvu in ni čuda radi tega, da so se zahteve po novi carinski tarifi vedno bolj javljale zlasti s strani naših industrijalcev, ki so zahtevali po energični zaščiti. Vprašanje razvoja naše industrije je bilo in je še eno glavnih vprašanj, ki jih je treba pri nas, da se rešijo, da nam bo mogoče biti v tem oziru kolikor toliko samostojni. Posledice tega prizadevanja se sicer danes vedno bolj kažejo, a še vedno ne v taki meri, da bi mogli biti z njimi zadovoljni.

Vsled splošnega pritiska so se merodajni krogi vendarle zganili in pričeli pripravljati pota novi obči avtonomni carinski tarifi, ki je faktično stopila v veljavo 20. junija 1925. S to občo avtonomno carinsko tarifo je bila derogirana prejšnja carinska tarifa z dne 31. marca 1904., ki je bila razširjena na celo državo; z njo vred so prenehale veljati njene izpremembe in dopolnitve in to z dne 9. marca 1909., z dne 24. aprila 1910., z dne 4. junija 1921., z dne 23. septembra 1921., z dne 30. marca 1922. in z dne 31. julija 1922. Seveda, da so tem izpremembam in dopolnitvam stale ob strani še številne druge odredbe in prav iz tega je razvidno, da je bila potreba po novi avtonomni carinski tarifi res občutna, ne glede na to, da so vse prejšnje tarife bile zastarele in niso prav nič odgovarjale potrebam sedanjega časa.

Kakor je bilo torej že zgoraj omenjeno, je ta stopila v veljavo 20. junija 1925. in sicer za vse blago, razen onega uvoznega blaga, ki se je omenjenega dne prijavilo carinarnici, za katerega je veljala še stara tarifa, v kolikor ni ta nova tarifa ugodnejša. Isto velja tudi za izvozno blago, če ni omenjenega dne prestopilo meje.

Ta obča carinska tarifa določa v čl. 1., da se plačuje carina na vse blago, ki se uvaža v kraljevino SHS razen izjem, ki so navedene v čl. 9., 10., 11., 12. in 15. Vse te izjeme pa ne dosežejo niti števila 100, med tem ko obsega obča carinska tarifa 700 postavk. Vsi predmeti, ki so popolnoma oproščeni carine, so taksativno naštetih in so večinoma taki, pri katerih se takorekoč samo po sebi razume, da morajo biti carine prosti. To je n. pr. ročna prtljaga potnikov, predmeti, namenjeni kraljevemu dvoru, krste z mrliči itd.

Po zakonu bi lahko ločili vse te predmete v tri grupe in sicer so v čl. 9. naštetih predmeti, ki so carine popolnoma prosti; to so zgoraj omenjeni. Vseh postavk je 31.

V čl. 10. so naštetih taki predmeti, ki so le začasno prosti carine, ker se le začasno uvažajo ali izvažajo s pogojem seveda, da se vrnejo v odrejenem roku. N. pr. avtomobili, ki so namenjeni prevozu potnikov iz naše države v tujo, cziroma obratno, dalje predmeti, ki gredo v tujo državo samo z namenom, da se

tam izpopolnijo. Pač pa se od teh predmetov pobira uvozna carina na to, kar so ti predmeti prinesli novega s seboj, ali če tega ni mogoče določiti, 15% vrednosti, pridobljeno s popravo, obdelavo ali dodelavo.

V čl. 12. in 15. pa so naštetih predmeti, katere sme oprostiti uvozne carine ministrski svet na predlog ministra financ. To so predvsem predmeti, za katere zahtevajo državni interesi, da se uvažajo v našo državo.

Čl. 1. pravi nadalje, da se ob uvozu pobirajo davki na porabo ali druge davščine, s katerimi je blago obremenjeno po dotičnih zakonih.

Za izvozno blago je določeno, da se plačuje izvozna carina le za tisto blago, ki je v izvozni carinski tarifi izrecno omenjeno, vse drugo je prosto carine. Izvozna carinska tarifa obsega le zelo malo postavk. To je tudi razlika od uvoznega blaga, na katerega se pobira izvozna carina tudi za slučaj, da se ne nahaja v seznamu uvoznega blaga. Po čl. 3. se namreč ocarinja tako blago po carinski postavki onega blaga, s katerim je po kakovosti in uporabi najbolj sorodno. Le če je blago pokvarjeno tako, da je popolnoma nerabno, tedaj je carine prosto.

Nobene carine pa se ne pobira na tranzitno blago in sicer to v smislu mednarodnega sporazuma v Barceloni z dne 20. aprila 1921. leta.

Nadaljnji čl. 2. določa na našo uvozno carinsko tarifo dve stopnji: minimalno in maksimalno. Maksimalno tarifo uporabljamo za nepogodbene države in to so danes za nas le še Turčija, Bolgarija in Rusija. Zato pa je naša trgovina z omenjenimi državami kaj minimalna, čeprav bi imeli v vseh teh državah dobre trge za naše produkte. Minimalno tarifo pa uporabljamo za pogodbene države.

Minimalna uvozna tarifa, kakor tudi izvozna tarifa, ki je samo ena, se pogodbenim potom tudi lahko zniža, če smatramo to za naše gospodarstvo kot nujno potrebno. Vendar pa take znižane tarife ne moremo uporabljati na blago iz onih pogodbenih držav, ki same nimajo pogojenih carin z drugimi državami na blago iz naše kraljevine.

Čl. 4. določa, da se računajo vse carine in carinske davščine, naznačene v tem zakonu, v zlati valuti. Plačujejo se pa lahko v učinkovitem zlatu, kakor tudi z drugimi plačilnimi sredstvi po kurzu, ki ga določa minister financ. To relacijo med zlato in papirnato valuto imenujemo carinsko ažijo, katere višina je seveda odvisna od vsakokratnega stanja dinarja. Danes znaša 1000%.

Tabela kretanja carinske ažije

Od		Do		%
1. januarja	1919	30. aprila	1920	40
1. maja	1920	15. julija	1921	100
16. julija	1921	9. novembra	1921	300
10. novembra	1921	9. decembra	1921	400
10. decembra	1921	14. julija	1922	500
15. julija	1922	14. januarja	1923	600
15. januarja	1923	31. avgusta	1924	800
1. septembra	1924	30. septembra	1924	900
1. oktobra	1924	30. aprila	1925	1000
1. maja	1925	15. julija	1925	1100
16. julija	1925			1000

Carinska ažija je pri nas stalno naraščala in se je ustalila šele 1. 1925. 16. julija istočasno, ko je dinar v Curihu dosegel 9. Leta 1920. je znašala le 40%, je bila še naslednjega leta trikrat povišana na 400%, dokler ni dosegla vrhunca v dobi med 1. majem in 15. julijem 1925., ko je znašala 1100%.

Ob vsakokratni spremembi carinske ažije je treba biti zelo previden, ker bi predčasna zaznamba spremembe lahko zadala vsej trgovini občutne posledice. Država, katera zelo rada spreminja carinsko ažijo, je Italija, ki jo je do predlanskega leta spreminjala vsakih 14 dni, med tem ko je bila pri nas v celem spreminjena le 11krat, kakor nam kaže gorenja tabela.

Po čl. 8. se tako carina, kakor tudi carinske davščine ne smejo kreditirati, razen slučajev, ki jih predvideva zakon sam v omenjenih čl. 10. in 11.

Pobira pa se carina ali po nečisti (brutto) teži ali pa po čisti (netto) teži ali pa po lastni teži blaga. Po nečisti teži se pobira carina le na blago, katerega carina je manjša od 10 Din za 100 kg, po lastni teži se pobira carina na ono blago, na katerega ni treba ob prevozu nikakih zavojev (n. pr. živina), na vse ostalo blago pa se pobira carina po čisti teži. Tara se določa po posebnih odločbi ministrstva financ (Službene Novine z dne 20. junija 1925, št. 136).

Važen je čl. 16., ki določa, da sme ministrski svet določiti, da se pobira poleg določene carine še naddavek na blago one države, ki ne postopa z našim blagom tako, kakor z enakim blagom drugih držav. To odločbo pa mora naknadno odobriti narodna skupščina takoj, če je zbrana, če ne pa v 15 dneh, ko se sestane.

Čl. 18., 19. in 20. določajo posebne takse za blago, ki leži v carinarnicah in za posle pri ekspediciji.

K temu zakonu je izdelano na podlagi čl. 23. navodilo, kako naj se uporablja predlog tega zakona (Službene Novine z dne 20. junija 1925) in še par drugih dopolnilnih odločb.

Če pogledamo carinsko tarifo, samo, tedaj vidimo, da ima ta v največji meri zaščitni značaj, ki naj velja predvsem našim agrarnim produktom in naši industriji, le v zelo majhni meri se kaže merkantilističen značaj. Toda zaščitna carina ni bila povsod v dovoljni meri določena in seveda ni radi tega tudi dosegla popolnega uspeha. Postavka za uvoz gradbenega lesa je n. pr. še veliko premajhna, kajti kljub uvozni carini se danes še vedno uvaža les iz Češke k nam. Toda še v par drugih postavkah bi bilo treba minimum zaščitne carine povečati. Pri določevanju carine je treba namreč vse blago ločiti v tri skupine: v take predmete, ki se pri nas izdelujejo ali pridobivajo v dovoljni meri in kakovosti.

V drugo skupino spadajo taki predmeti, ki se izdelujejo ali pridobivajo pri nas le deloma v zadostni meri in kakovosti.

V tretjo skupino pa spadajo predmeti, ki se pri nas sploh ne izdelujejo ali pridobivajo. Za vsako teh grup mora biti določena odgovarjajoča carina, kajti vsaka zgrešeno določena višina carinske postavke ima lahko veliko škodo za naše celokupno narodno gospodarstvo.

V primeri z drugimi državami je carinska višina nove obče carinske tarife še vedno zelo ugodna, kajti ta ne doseže višine prejšnje carinske tarife z luksuzno takso vred. Poleg tega pa so bile še številne postavke znižane glasom naših pogodb z Italijo in Avstrijo ter nato z Anglijo. Če pomislimo, da sta prvi dve državi participirali na našem uvozu z 32,4%, tedaj lahko rečemo, da se je znižala carinska tarifa za okroglo $\frac{1}{3}$. Prav tako so bile mnoge postavke tudi znižane ob sklenitvi pogodb z Belgijo, Nemčijo in Grčijo, Avstrijo in bodo brzkone znižana tudi v dobro Češkoslovaške, Madžarske in Francije, ko se s temi državami sklenejo trgovske pogodbe.

Ako vzamemo v roko statistiko, ki jo je izdalo Društvo Narodov o višini carinske obremenitve po stanju cen 78 uvoznih produktov za l. 1925., tedaj vidimo, da stoji kar se tiče splošne carinske obremenitve naša država na tretjem mestu z 20 do 25%, poleg Argentinije, Madžarske in Poljske. Splošna carinska obremenitev ostalih držav je razvidna iz sledeče tabele:

- preko 40%: Španija;
- preko 25%: Zedinjene države Sev. Amerike;
- od 20 do 25%: Jugoslavija in že omenjene tri države;
- od 15 do 20%: Češkoslovaška, Italija, Avstralija in Kanada;
- od 10 do 15%: Avstrija, Nemčija, Francija, Indija, Švedska in Švica;
- od 5 do 10%: Belgija in Danska;
- pod 5%: Anglija in Nizozemska.

Kar se pa tiče carinske obremenitve gotovih fabrikatov, se nam pa nudi sledeča slika:

- preko 40%: Španija;
- od 35 do 40%: Zedinjene države Sev. Amerike;
- od 30 do 35%: Poljska;
- od 25 do 30%: Češkoslovaška, Madžarska, Argentinija in Avstralija;
- od 20 do 25%: Jugoslavija, Francija, Nemčija, Italija in Kanada;
- od 15 do 20%: Avstrija, Belgija, Švedska, Indija;
- od 10 do 15%: Danska in Švica;
- pod 10%: Anglija, Nizozemska.

Iz navedenega je torej razvidno, kakor je bilo že prej omenjeno, da carinska obremenitev pri nas ni tako velika in da bomo, ko bodo sklenjene vse trgovinske pogodbe in ko bomo še sami znižali nekatere postavke, ker je to za našo industrijo koristno, ena izmed onih držav, ki zavzema najnižje mesto v pogledu carinske obremenitve.

Pri vseh teh znižanjih pa bomo morali vedno gledati na to, da ne bo trpela naša industrija na račun industrije ostalih držav, ki pa nikakor nečajo znižati carin na naše izvozne agrarne produkte in jih še celo povišujejo.

To bi bila naša trgovinsko-carinska politika; težko ji je očrtati smer, po kateri gre, čeprav vsi gospodarski krogi odločno povdarjajo, po kateri poti naj bi šla, ali je to le posledica še ne do dobra urejenih notranjih razmer, radi katerih ni bilo mogoče posvetiti ji več pažnje; v neki meri pa gre tudi na rovaš naši ne baš dobri administraciji in mogoče v precejšnji meri tudi naši skromnosti in ponižnosti pred drugimi državami.

B. Pregled carinskih dohodkov od leta 1919. dalje

Leto	Od izvoza		Od uvoza		Skupaj	
	milj. Din	% od vrednosti	milj. Din	% od vrednosti	milj. Din	% od vrednosti
1919	20·9	3·0	68·7	2·3	89·6	2·4
1920	165·4	12·5	160·0	4·6	325·5	6·8
1921	172·3	7·0	427·0	10·4	599·4	9·1
1922	123·5	3·3	760·5	11·8	884·0	8·7
1923	353·0	4·3	1 079·0	13·0	1.432·1	8·7
1924	215·5	2·2	1.150·4	14·0	1.366·0	7·7
1925	178·3	2·0	1.579·0	18·0	1.757·4	10·0
1926	47·7	0·6	1.654·9	21·7	1.702·5	11·0
1927	33·0	0·5	1.621·6	22·3	1.654·6	12·0

En sam pogled na tabelo carinskih donosov nam nudi sledečo sliko: carinski dohodki od uvoza od leta do leta, razen malega absolutnega padea l. 1927., stalno naraščajo, med tem pa, ko carinski dohodki od izvoza stalno padajo in zavzemajo danes še malenkostni odstotek vrednosti celokupnega izvoza. Carinski dohodki vsega prometa pa seveda z naraščajočim istim stalno naraščajo. Majhen absoluten padec v l. 1927. je pripisati na raču padea vrednosti uvoza in izvoza.

Carinski dohodki uvoza so znašali l. 1919. komaj 2·3% vrednosti celokupnega uvoza in so narastli do leta 1927. že na 22·3%. Največje skoke zabeležimo v l. 1921., ki gredo najbrže na račun štirikratnemu povišanju carinske ažiije, kajti vrednost uvoza samega je v tem času padla na več kot tretjino. Drugi večji skok je zabeležiti v letu 1925., kateremu vzrok je najbrže nova carinska tarifa z visokimi zaščitnimi carinami. Vse nadaljnje povišanje gre v največji meri na račun teh zaščitnih carin, ki so karakteristike naše carinske politike sploh.

Pri izvozu dela samo postavka carinskih dohodkov iz l. 1920. eno izjemo. Ta je namreč tega leta narastla od 3% na celih 12·5. Razlagamo si to na ta način, da se je vrednost našega izvoza v istem času za skoraj štirikratno povečala, da je bila tudi carinska ažiija povečana dvakratno in da so carine v tistem času imele pri nas tudi pri izvozu precejšnji zaščitni značaj.

Že naslednjega leta je ta visoki odstotek izvoznih carinskih donosov padel in pada hkratu z naraščanjem našega izvoza, ker so pač izvozne carine danes skoro izključno fiskaličnega značaja.

Na vsak način je celokupen carinski dohodek iz l. 1927. v znesku 1654·6 milj. dinarjev precej izdaten za našo državno blagajno. Pripomniti namreč moram, da so v teh številkah uračunjene samo gole carine in ne ostali davki in takse, katere morajo interesiranci plačati na račun drugih oblasti.

Ako pogledamo posamezne postavke carinskih dohodkov, tedaj vidimo, da zavzemajo prvo mesto donosi carin od uvoza in izvoza. K tem štejemo redne donose, ki so carine in luksuzna taksa ter žigovina, ležarina, poslovna taksa, noševina in takse za statistiko in izredne donose, h katerim spadajo kazni radi carinskih prestopkov, prodaja živine in blaga, ažija in donos pri zaokroževanju števil. Tem carinskim donosom slede po višini donosi na račun drugih oblasti, ki so približno četrtno prejšnjih. K tem štejemo predvsem obračunske donose, ki so trošarina, glavne monopolne takse, monopolne takse na barut in dinamit in ažija na isto, 1% davek na poslovni promet ter 4% za zaščito davka od tujcev in depozitne donose, t. j. žigovinske takse na igralne karte ter domino, prodane publikacije po depozitnem računu in 4% na zaščito davka od naših državljanov.

Peti donosi so razni, h katerim štejemo kazni radi prestopkov činovnikov, dohodki od prodaje uradnih publikacij razen depozitnih, od prodaje državne imovine, od prodaje iznemogle živali in slučajne donose.

Vsi ti do sedaj omenjeni donosi gredo v državno blagajno, poleg tega pa je treba plačati še za občinsko blagajno kaldrmino, ažijo, merino in občinsko trošarino.

Vseh carinarnic je bilo v l. 1927. v naši državi 79 po številu. V zadnjem času pa je bil napravljen načrt, da se ukine okoli 25 carinarnic, ker se moderno naziranje, da naj se blago carini le na meji in ne v notranjosti države, uveljavlja danes tudi v naši državi. S tem se namreč preprečuje tihotapljenje blaga, ki se je pri nas že precej razširilo.

Največ donosa izkazuje carinarnica v Beogradu, tej sledi Zagreb in nato Ljubljana ter Maribor.

C. Naša trgovinsko-pogodbena politika¹

Kakor pri drugih granah zunanje trgovine, tako je tudi pri trgovinsko-pogodbeni politiki pustila svetovna vojna neljube posledice.

Že parkrat sem imel priliko omeniti, da so z vstopom Srbije v svetovno vojno eo ipso prenehale vse trgovinske pogodbe, ki so bile sklenjene s kraljevino Srbijo na eni strani in z neprijateljskimi državami na drugi strani, med tem pa, ko so pogodbe, ki so bile sklenjene s prijateljskimi državami, sicer še nadalje ostale v veljavi, se pa radi vojnega stanja in okupacij sovražnika niso mogle uveljavljati. Posledica tega je bilo to, da je z nastankom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev zavladalo na eni strani faktično nepogodbeno stanje, na drugi strani pa bi bilo treba pogodbe z zavezniškimi državami šele obnoviti, zlasti še, ker je bila nova država razširjena na pokrajine, ki se v pogodbah bivše kraljevine Srbije seveda niso upoštevale. Radi tega je naša vlada koncem l. 1918. in začetkom l. 1919. izmenjala note z zavezniškimi državami, na podlagi katerih naj bi stare trgovinske pogodbe kraljevine Srbije vnovič stopile v veljavo in bi bila obenem njih veljavnost razširjena na nove pokrajine. Faktično stanje pa je bilo čisto drugačno:

Vse države, in tudi naša, so uvedle takoj po vojni razne zakone v pogledu zunanje trgovine, ki direktno nasprotujejo vsem pogodbam, ki so jih te sklenile z drugimi državami. Naj navedem samo za primer prepoved izvoza, povišanje tarif, zožitév pojma klavzule o največjih ugodnostih potom kontingentnih pogodb itd. Vse države so te omejitve tolerirale, ker se je ena na drugo izgovarjala na vojno stanje. Toda vojno stanje je že l. 1918. minulo, vse take prepovedi so veljale še nadalje in so se celo v še večji meri uvajale in utemeljevale s potrebo po «prehrani in obnovi».

Z vsemi neprijateljskimi državami in z državami, ki so nastale na teritoriju bivše Avstro-Ogrske, je pa naša država že takoj l. 1919. sklenila z njimi kompenzacijske in kontingentne pogodbe. Take pogodbe so bile sklenjene z Avstrijo in Češkoslovaško. Tudi te pogodbe so imele značaj «prehrane in obnove» in jih ni moči smatrati kot redne trgovinske pogodbe. Saj so tudi kmalu baš radi tega izgubile svoj pomen in bile mesto njih sklenjene pogodbe s klavzulo o naj-

¹ Stanje naših trgovinskih pogodb se je tekom letošnjega leta nekoliko izpremenilo, vsled česar je treba pričujoče in naslednje poglavje korigirati v smislu dodatka, ki je pridejan koncem poglavja 6. p. p.

večjih ugodnostih. Poleg prvo imenovanih so bile take pogodbe še sklenjene z Nemčijo in Poljsko. Od l. 1922. dalje ni naša država sklenila nobene take pogodbe več, pač pa se jih še vedno poslužujejo gotove države, ker jim te prija. Pa tudi te pogodbe, ki so bile na novo sklenjene z omenjenimi državami, so imele bolj začasen značaj. Mi sami si namreč ob sklepanju nismo bili do dobra na jasnem, kako trgovinsko politiko naj pravzaprav v njih zastopamo, nismo vedeli ali bomo v bodoče sklepali diferencialne ali pogodbe s klavzulo o največjih ugodnostih. Dalje niso imele vse te pogodbe tarifnega dela, kar je sicer radi nestalnosti valute in neurejenih ekonomskih prilik razumljivo; vsaki državi je bilo dano na prosto voljo, da poviša uvozne carine kakor se ji ljubi. Večina držav je seveda iz te ugodnosti kovala kapital, razen nas, ki smo se vestno držali zastarele srbske carinske tarife. Radi takih in podobnih vzrokov se je vedno bolj kazala potreba, da se te pogodbe tudi odpravijo in sklenejo nove, ki bodo popolnoma odgovarjale potrebam časa. Z večino držav te vrste so že bile sklenjene nove pogodbe, ki jim služi za podlago nova obča avtonomna carinska tarifa, od katere uveljave dalje je bilo v pogledu trgovinsko-pogodbene politike že mnogo izvršeno.

Danes lahko uvrstimo vse države v sledečih pet grup:

V prvo grupo spadajo države, s katerimi je urejena naša trgovina na podlagi podaljšanja predvojnih pogodb. Sem spadajo Združene države Sev. Amerike, Francija in Švica.

V drugo grupo spadajo vse države, s katerimi imamo na podlagi raznih not in deklaracij iz predvojne dobe urejeno recipročno razmerje na podlagi klavzule o največji ugodnosti. V to grupo spadajo: Holandska, Danska, Švedska, Norveška, Avstralija, Nova Zelandija, španska in razne angleške kolonije in protektorati.

V tretjo grupo spadajo nasledstvene države bivše Avstro-Ogrske monarhije, s katerimi imamo urejeno trgovinsko razmerje na podlagi začasnih povojnih pogodb s klavzulo o največji ugodnosti; med temi so: Češkoslovaška, Poljska in Madžarska.

V četrto grupo spadajo države, s katerimi smo sklenili nove trgovinske pogodbe, ki imajo za podlago našo novo carinsko tarifo. Te države so: Italija, Avstrija, Anglija, Belgija, Nemčija in Grčija, a na podlagi klavzule o največji ugodnosti z Japonsko, Rumunijo in Estonsko.

V peto grupo spadajo države, s katerimi stojimo v nepogodbenem razmerju in to so danes samo še Rusija, Bolgarija in Turčija.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Trgovec in njegov sin kot naslednik

Trgovec, ki mu odraščá sin, se vprašuje: «Kaj naj postane moj sin? Tudi trgovec? — moj naslednik? Ali pa naj študira? — Ali pa naj študira in nato prevzame trgovino za menoj? Kje naj se uči za trgovino; doma ali po tujih trgovskih podjetjih?»

Zakaj, vsak dober oče želi, da bi se sinu godilo bolje in da bi znal sin še več, nego zna sam. Neki nemški trgovec je prijatelju, ki je imel take skrbi, svetoval takole: «Usoda Ti je poklonila ne le enega, nego celo več sinov, in seveda računaš s tem, da prevzame vsaj eden izmed sinov Tvojo trgovino. Tudi jaz mislim tako glede svoje trgovine. Složna sva pač v tem, da je najinima sinovoma lahko čestitati. Kajti naj se nadaljuje razvoj razmer kakorkoli, dobra specialna trgovina bo vedno uspevala in svojega posestnika tudi notranje zadovoljevala, ako bo imela resno vodstvo, ki ne bo stremelo za nemožnim, nego bo razvijalo trgovino na solidnem temelju. Toda kaj naj storiš za izobrazbo in izučenje svojih sinov kot naslednikov v trgovini?»

Menim, da naj predvsem za vsak primer dovršita srednjo šolo in položita tudi maturo. Kajti k sreči je postala matura že nekaj tako navadnega, da ni nihče več tako nespameten, da bi se po maturi smatral za »prefinega« za trgovino. Zakaj dandanes zahtevamo že od vsakega brivca višje šolske izobrazbe.

A kaj po maturi? Ali naj sin študira dalje? Kdor se hoče posvetiti bankarstvu ali veliki industriji, stroki, v kateri je treba poznati svetovno gospodarsko politiko, tak mora študirati dalje in celo prav mnogo. Ali srednji trgovec? Menim, da mu posebne koristi ne prinese niti študij na trgovski visoki šoli. Zato mislim, da bi ne bilo umestno, poslati fanta takoj po maturi na vseučilišče. Ko prebije par let v domači trgovini in postane zrelejši, pa naj le gre na visoko šolo. V zrelejši dobi bo žel ondi večje koristi in si sam postavljaj modra, težka vprašanja. Na univerzi pa je za trgovca najkoristnejši študij jus, ker ga najbolje usposobi za kasnejši strokovni študij. Vsekakor vzamem svojega sina po maturi najprej v trgovino, potem ga pa pošljem, ko doseže 22. — 25. leto, na potovanje. A ne v luksuzna kopališča, nego po svetu; ne na zabavo, nego se učiti; ne za dva meseca, nego za 1 — 2 leti. Tako potovanje namreč resnično izobražuje in pridobiva znanosti.

Marsikdo misli, da je najbolje, vtakniti sina v tujo trgovino, češ tam si razširi obzorje in se nauči marsičesa novega. Jaz smatram tako početje za nespametno. Ali si že kdaj slišal, da bi kmet poslal sina na tujo kmetijo v uk? Jaz še ne. Toda stokrat lahko slišiš, da se tak trgovski sin vrne iz tuje trgovine v domačo kot nadut tujec, ki se mu zdi vse, kar vidi v očetovski hiši, neumno, malenkostno... Izgubil je čut za lastno trgovino, si pridobil znanosti, ki jih doma ne more uporabljati in tiči zdaj sredi dela, ki ga ne pozna. Zato smatram za najbolje: sin se najprej uči in izuči doma, potem pa naj si ogleda še tuje trgovine ter dela ondi nekaj let. Kar potem prinese domov, bo uporabno. In potem šele naj odide v svet! Takrat šele mu bo potovanje koristno ter prinese domov marsikaj, kar bo kot Tvoj naslednik lahko uspešno uporabil. Moje mnenje je torej: sin, ki postane naslednik v trgovini, naj se po šolskih študijah najprej v lastno trgovino vživi, nato naj gre študirat dalje na vseučilišče koristno stroko in naj potem potuje kot bodoči trgovec po svetu. Tako pripravljen bo lahko Tvoj boljši naslednik.

Biseri in njih evropsko tržišče

Bisere dobivajo v školjkah posebne vrste. Največ bisernih školjk je v Perzijskem zalivu, kjer je okoli petdeset tisoč ribičev biserov, ki živijo le od prodaje svojega plena. A tudi tukaj je zmerom manj bisernih školjk; lov je čim dalje težji in biseri so vedno dražji. Ribiči zaslužijo ob najboljši letini skupaj okoli 24 milijonov frankov ali približno po 500 frankov za posameznika na leto. Tako životarijo ribiči, a glavni dobiček spravljajo trgovci, ki zaslužijo z biseri milijone.

Glavno evropsko tržišče za drago kamenje in bisere je danes Pariz. Bri-lijante dovažajo tja preko Amsterdama ali Londona; pariški trgovci jih kupu-

jejo v sirovem stanju ter jih dajejo nato šele obrusiti na Nizozemskem ali doma. Bisere dobavljajo tudi iz Indije. V Pariz dohajajo biseri navadno prebodeni in nanizani na dolge niti. Tak niz nazivljajo trgovci «biserne mase». Vsaka taka «masa» je vredna štiri do pet milijonov frankov. Samo večji biseri, ki so vsak zase velika redkost in znamenitost, prihajajo neprebodeni in posebej.

V Indiji je glavno tržišče biserov v Bombayu. Vsak pariški trgovec biserov ima ondi svoje dobavitelje, ki mu izvršujejo naročila. A trgovci ne prodajajo bisernih mas, nego sortirajo bisere posamič po velikosti in barvi ter jih odajajo velikim juvelirjem. Ti sestavljajo ogrlice ali verižice, čijih jagode so proti sredini vedno debelejšje in proti krajem vedno drobnejše, a vse iste barve in povsem simetrične. Tako sortiranje in sestavljanje ogrlic je mučno in dolgotrajno, ker je treba ogromno materijala, preden je taka ogrlica docela pravilno sestavljena. N. pr. ogrlica za 50 tisoč francoskih frankov zahteva čisto «mas» za več sto milijonov frankov. Neprebodene bisere prebadajo tudi v Parizu indijski strokovnjaki, ki so v tem poslu čudovito spretni in uporabljajo pri tem čisto preproste svedre. Ali pa uporabljajo tudi mehanske priprave, kar gre hitreje. Toda stara metoda s svedrmi je baje manje nevarna za bisere. Ind s svedom nikoli ne stre bisera, niti mu ne naredi prevelike luknje. Ker velja vsak miligram bisera okoli 400 frankov, se lahko z mehanskim orodjem napravi ogromna škoda. Trgovci biserov nimajo javnih trgovin, nego imajo zalogo in delavnico le na stanovanju ali v pisarni. Vrata pa so brez kljuk, in nosi vsakdo, ki prihaja ali odhaja, kljuko s seboj.

Borza za drago kamenje je v ulici Kode in se zove «Borza demantov», Ustanovil jo je pariški trgovec dragotin Ig. Citroen, brat znanega fabrikanta avtomobilov. Po vojni se je cena biserov podesetorila.

TO IN ONO

Evropa v letošnjem vročem poletju ni imela «mrtve sezone», marveč je beležila mnogo važnih gospodarskih in političnih dogodkov. Na daljnem vzhodu je grozila nova vojna med Sovjetsko Rusijo in Kitajsko radi vzhodno-sibirske železnice, v Franciji in Angliji se je spreminila vlada, Nemčijo razburjajo reparacije, skratka evropsko gospodarstvo in politično življenje je bilo jako živahno.

Jugoslavija

Polletna trgovinska bilanca. Naša država je v prvem polletju letošnjega leta izvozila blaga 2,196.401 ton, napram 2,047.858 ton v prvem polletju lanskega leta. Izvoz se je v tem razdobju zvišal za 7,25%. Vrednost izvoza v letošnjem prvem polletju znaša 2.989,072.997 Din, napram 2.687,036.407 Din v prvem polletju 1928. — Uvozila je blaga za 3.678,700.000 Din. Trgovinska bilanca za prvo polletje pa je za 689,600.000 dinarjev (18,75%) pasivna. Pri udeležbi na našem izvozu zavzema tudi v prvem polletju prvo mesto Italija. V Italijo se je izvozilo v tem času 29,8% vsega izvoženega blaga; na drugem mestu v našem izvozu stoji Avstrija s 14,2%; tretje mesto zavzema Nem-

čija z 11,4%, četrto Madžarska z 8,5%, peto Grčija s 6%, šesto Češkoslovaška s 6%. — V našem uvozu je bila v prvem polletju na prvem mestu češkoslovaška s 16,8%, na drugem Avstrija s 16,8%, na tretjem Nemčija s 14,5%, na četrtem Italija z 11,5%, na petem Anglija s 6,3%, na šestem Madžarska s 6,3%.

Izkoriščanje vodnih sil na Krki in Cetini v Dalmaciji. Za naše Primorje se živo zanima inozemski kapital. Francosko društvo «Société française des Forces-Hydro-Electrique de la Dalmatie» (La Dalmatienne) je odkupilo od italijanskega društva «Sufid» vse njene naprave v Dalmaciji in je izdalo za 50,000.000 fr. 6% obligacij v komadih po 1000 fr. Po dogovoru med našo državo in francoskim društvom «Société des Phosphates Tunisiens» ima društvo «La Dalmatienne» izključno pravico za izkoriščanje vodnih sil na Krki in Cetini v Dalmaciji. Tekom treh let mora razširiti hidroelektrične naprave na teh rekah od dosedanjih letnih 110 milijonov KW-ur na 550 milijonov KW-ur, v roku osmih let pa na 900 milijonov KW-ur. Novo pridobljeno vodno silo, v kolikor ne bi bila rezervirana za državo ali javne

namene, mora izkoristiti za podjetja, ki jih mora osnovati najkasneje v desetih letih. Investirati mora v tem razdobju najmanj 450 milijonov franc. frankov.

Neposredni davki. Na neposrednih davkih je bilo vplačanih v naši državi v prvi polovici letošnjega leta 593,373.508 Din. V istem času lanskega leta pa 660,975.649 Din.

Letošnja trgatve opija v Južni Srbiji je bila meseca julija končana. Trgatve ni dovoljna. Prejšnje leto so dobili v opijski coni po ceni južno-srbijanskih izvoznikov okrog 200.000 kg surovega opija, letošnji pridelek pa je komaj nekaj nad 20.000 kg.

Opij gojijo v naši državi v strumskem okraju, tikviški oblasti, Kavadarju, Negotinu, veleškem okraju, štipski okolici, kočanskem okraju, Rudovištu, Skopskem polju in kumanovskem okraju. Letošnjemu pridelku je škodovala predvsem ostra zima, ki je popolnoma uničila jesensko setev tako, da so morali sejati mak ponovno. Zato je tudi kvaliteta opija slabša od lanske, kar vpliva seveda tudi na ceno. Opij lanskoletnega pridelka se prodaja od 1360 do 1380 Din za oko (1200 g), letošnji pa po 1000 do 1100 Din. Opij se izvažava v glavnem preko Soluna zlasti v Ameriko.

Stečajni v mesecu juliju in avgustu 1929. Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu juliju 1929 — 90 stečajev napram 57 v istem razdobju lanskega leta. Torej za 33 stečajeve odnosno 58% več.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 9 (lansko leto julija 5), Hrvatsko in Slavonijo 5 (7), Srbijo in Črnogoro 69 (37), Bosno in Hercegovino 4 (5), Vojvodino 3 (3).

V avgustu je bilo 91 stečajev, napram 62 v istem mesecu preteklega leta, to je za 29 stečajev oziroma 47% več.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 3 (lansko leto 1), Hrvatsko in Slavonijo 9 (3), Srbijo in Črnogoro 77 (51), Bosno in Hercegovino 1 (3), Vojvodino 1 (4).

Od početka leta je bilo 791 stečajev napram 605 v istem razdobju lanskega leta, to je za 186 stečajev odnosno 30,7% več. Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 43 (63), Hrvatsko in Slavonijo 58 (58), Srbijo in Črnogoro 642 (426), Bosno in Hercegovino 10 (13) in Vojvodino 38 (45).

Minister trgovine in industrije g. Juraj Demetrović. Nj. Vel. kralj je dne 1. septembra podpisal ukaz, s katerim se imenuje bivši pokrajinski namestnik in narodni poslanec v Zagrebu Juraj Demetrović za ministra trgovine in industrije.

Nemčija

Nemške reparacije. Po poročilu reparacijskega agenta Parkera Gilberta je plačala Nemčija na račun reparacij v času od 1. septembra 1928 do 31. maja 1929 petega anuitetnega leta skupno 1.800.007.333,28 zlatih mark. Na račun reparacij je izvozila mesečno za okrog 61 milijonov mark odnosno za 6% celokupnega izvoza. — Jugoslavija je prejela tekom prvih desetih mesecev petega Dawesovega reparacijskega načrta (1. oktobra 1928 do 1. decembra 1929) od Nemčije na račun reparacij 71.894.062,99 zlatih mark. Od tega je odpadlo 204.802 zl. mark na farmacevtske proizvode, 144.730,41 Mk na umetna gnojila in dušik, 57.903.669,37 Mk na razne druge dobave v materialu in strojih ter 317.562,36 Mk za razna plačila. Ostanek 13.323.289,07 Mk je prejela naša država v gotovini in devizah.

Češkoslovaška

Polletna trgovinska bilanca. Polletna trgovinska bilanca izkazuje ogromen deficit — 627 milijonov Kč. Polletna bilanca 1928 je bila za 771 milijonov Kč aktivna, v prvem polletju 1927 pa celo za 1245 milijonov Kč.

Vzrok te tako znatne pasivnosti leži v porastu uvoza surovin in izdelkov in v znatnem padcu izvoza. V jako težavnem položaju se nahaja tekstilna industrija. Izvoz tekstilnega blaga je znašal v prvih petih mesecih tekočega leta 1.136.926.000 Kč, v istem razdobju lanskega leta pa 1.249.112.000 Kč. — Tudi izvoz čevljev nazaduje. Medtem, ko je izvozila Češkoslovaška v letošnjem prvem polletju čevljev v vrednosti 504.497.000 Kč, jih je izvozila v lanskem prvem polletju za 548 milijonov 58.000 Kč. Padanje izvoza čevljev gre predvsem na račun nazadovanja izvoza Batinih čevljev v Nemčijo. — Letošnja polletna trgovinska bilanca češkoslovaške je prva pasivna bilanca v zgodovini Češkoslovaške zunanje trgovine. Ta pasivnost se najbrže ne bo kmalu zopet izravnala in bo letošnja celoletna trgovinska bilanca zaključena s znatnim deficitom.

Albanija

Trgovske vezi z Albanijo. Albansko poslaništvo v Beogradu obvešča interese, da je pripravljeno dati na zahtevo vsakomur seznam naslovov albanskih trgovcev vseh panog, ki se nahajajo v glavnih albanskih mestih.

Državni proračun za leto 1929/30 znaša 31,627.200 albanskih frankov in je napram lanskoletnemu proračunu za 3,641.300 fr. večji. Na ministrstvo vojne odpade skoro polovico celokupnih izdatkov, to je 14,834.977 frankov.

Avstrija

Avstrijsko - jugoslovanska trgovaška zbornica se je konstituirala začetkom meseca avgusta na Dunaju.

Redka propaganda. Glavna panoga avstrijskega gospodarstva je brez dvoma turizem. Da bi veliki množini Nemcev, ki prihajajo vsako leto iz Nemčije, nudila kar največje zadovoljstvo in da bi med njimi dvignila ponovno akcijo za priključitev Avstrije k Nemčiji, je avstrijska tobačna režija sklenila izdati tri vrste luksuznih cigaret z imenom «Anschluss». S tem namerava dati Avstrija Nemcem čim večjega impulza za priključitev Avstrije k Nemčiji.

Monopol žita. V zadnjem času se mnogo govori o uvedbi monopola na žito v Avstriji. Poljedelsko ministrstvo je že izdelalo načrt, ki bo predložen jesenskemu zasedanju parlamenta.

Avstrijski agrarci se pritožujejo, da je pridelovanje žita v Avstriji dražje nego pa v sosednjih agrarnih državah, vsled česar jih zadržuje v stremljenju po večjem in boljšem pridelku inozemska konkurenca.

Zvišanje carine bi naletelo pri trgovskih pogajanjih na velike težkoče, zato je morala vlada iskati drug način pomoči avstrijskemu poljedelcu. Pri tem se je rodila ideja po monopoliziranju žita. Z monopoliziranjem hoče doseči avstrijska vlada cene, ki jih zahtevajo agrarci. Z uvedbo monopola bi vzela vprašanje žita vlada v svoje roke in bi bila sama regulator kupnih in prodajnih cen.

Tujski promet v Avstriji. Kakor pri nas, tako se je tudi v Avstriji tujski promet v zadnjih letih močno dvignil. Leta 1925/26 je znašalo število inozemcev 1,253.165, leta 1926/27 pa je posetilo Avstrijo že 1,463.719 inozemcev, 1928 1,894.463.

Italija

Največja hidroelektrarna v Evropi. Pred kratkim so otvorili v Kardaunu pri Bozenu na Tirolskem, ki leži že v Italiji, hidroelektrarno s strojno silo 250.000 konjskih sil, katerih letna produkcija je 300 milijonov KW-ur, ki gre po visokem toku 210.000 volt večinoma v Milan. Vodni rov je 15 km dolg. Elektrarno je gradilo 5.000 delavcev tri leta, stroški so znašali 250 milijonov lir.

Znižanje davkov v Italiji? Ministrski svet je baje sklenil znižati sedanje davke za 500 milijonov lir letno. Ta odločba ministrskega sveta je v zvezi z zmanjšanjem italijanskih državnih dolgov.

Poljska

Kongres zbornic v Poznanju. Na inicijativo Zveze poljskih trgovskih in obrtnih zbornic, se je vršil v Poznanju 25. in 26. avgusta t. l. kongres predstavnikov čehoslovaških, jugoslovanskih, rumunskih, grških, in turških trgovsko-obrtnih zbornic. Namen kongresa je bil, da predstavniki vabljenih zbornic proučijo skupno s predstavniki poljskih zbornic vsa vprašanja možnosti poglobitve gospodarskih stikov med Poljsko in državami, kojih predstavniki so bili vabljeni na kongres. V imenu jugoslovanskih zbornic se je zahvalil za pozdrav tajnik beograjske trg. zbornice g. Živanović. Po izčrpnem referatu gen. tajnika trgovsko-obrtnih zbornic v Varšavi dr. Batoljskega, o mednarodni gospodarski politiki, je glavni tajnik poznanskih zbornic dr. Vaško stavil kongresu predlog, da se osnuje Zveza trgovskih in obrtnih zbornic držav Srednje in Severne Evrope. Naloga take zveze bi bila, delati na poglobitvi gospodarskih odnošajev med posameznimi člani zveze. Ker načrta v administrativnih poslih zveze povabljeni člani niso dobili že pred kongresom na vpogled, se je sklenilo, da bodo posamezne zbornice poslale zvezi poljskih zbornic svoje sklepe naknadno.

Anglija in Amerika

Naj si je bil neposredni povod padca Baldwinovega kabineta kakršenkoli, brez dvoma je prišla politična izprememba na Angleškem pod pritiskom gospodarskih prilik. Kakšni uspehi so bili bivše Baldwinove vlade? Uvoz inozemskih produktov, ki so l. 1924 zna-

šali 1137 milijonov funtov sterlingov, je l. 1928 padel na 1076 mil. f. st. (za 5·4%); izvoz angleških produktov se je zmanjšal še bolj: od 801 milijona na 723 milijonov, skoraj za 10%. Dohodek pomorskih tovorov se je znižal v tej dobi za 10 milijonov f. st. (od 140 na 130 mil.). V absolutnih številkah izraženo se je obrat zunanje trgovine od l. 1924 zmanjšal za 149 mil. f. st.

To je dokaz, da je angleško gospodarstvo v težki krizi. Široki krogi volilcev so hoteli dati svoj glas oni stranki, ki bi mogla dati pravilno diagnozo in priporočiti zanesljive metode ozdravljenja. Konservativci niso znali storiti niti enega, niti drugega. Ker niso hoteli priznati pravega vzroka nazadovanja Anglije — njeno zaostalost v procesu rekonstrukcije in racionalizacije, ki sta po vojni objela ves svet, zlasti Zedinjene države in Nemčijo — so videli konservativci vse zlo v inozemski konkurenci. Otdod program, da je treba zaščititi najboljčutnejše stroke industrije, program, ki je grozil, da se razvije v pravcati protekcijonizem.

Kako malo resen je bil ta program, se vidi, ako se prouči sestava angleškega uvoza. L. 1928 je bilo uvoženo živil v skupni vsoti za 1076 mil. f. st., alkoholnih pijač in tobaka za 504 mil. f. st., sirovin za 268 mil. f. st., fabrikatov samo za 292 mil. f. st., a tudi od teh del so bile pravzaprav sirovine (namreč 169 mil. f. st.), maslo, loj, železo, jeklo, koks, papir, volnena preja itd. Zato sfera inozemske konkurence ni bila tako velika v uvoznem delu zunanje trgovine, da bi politika protekcijonističnih carinskih tarifov mogla prinesiti kako olajšanje, ne oziraje se na njen škodljivi vpliv na gospodarstvo v celoti. Boljše perspektive angleške industrije so navezane le na razširjenje mednarodnih trgovskih zvez.

Značilen je v tem pogledu razvitek angleško-sovjetske trgovine. Uvoz iz sovjetske Unije (Rusije) v Anglijo je vzlic nepovoljnim pogojem ostal leta 1927 in 1928 na razmeroma neizpremenjeni višini — 21.052 in 21.548 tisoč funtov sterl. napram 25.322 tisoč funtov sterl. l. 1925. Sočasno pa je jako padel izvoz: od 6240 tisoč funtov sterl. l. 1925 na 2716 tisoč funtov sterl. l. 1928, kar je seveda škodljivo vplivalo na gospodarsko konjunkturo Anglije. A niti uvoz niti izvoz še ni dosegel predvojne višine (uvoz 40.271 tisoč, izvoz 18.103 tisoč funtov sterl.).

Medtem je posebno važno, da angleška industrija niti v desetih letih

po vojni ni dosegla predvojne produkcije, kar pomeni, da ima slab izvoz ne le v Rusijo, nego tudi v druge države.

Dočim je položaj angleške zunanje trgovine tak, je v Zed. državah v tem pogledu vse drugače. Bilanca zunanje trgovine Zed. držav stalno narašča: 378 mil. dolarjev l. 1926, 681 mil. dol. l. 1927, 1038 mil. dol. l. 1928. Percentualno padanje izvoza sirovin (od 31·7 na 25%) in obratno percentualno povečanje izvoza fabrikatov (od 31·9 na 44·9%) govori o naraščanju industrijskih procesov v Uniji Amerike. Primerjanje zunanje trgovine Anglije z Zed. državami priča jasno, kako hitro se razvija gospodstvo Zed. držav na škodo Anglije.

Uloga Evrope je padla v zunanjem trgovskem obratu obeh teh držav. V angleškem uvozu je odstotek Evrope padel od 36·69 pred l. 1913 na 30·98 l. 1927, v izvozu od 38·84 na 30·01 v istem času (v obeh primerih so vzeti podatki za prvo četrtletje). Še ostreje se izraža ta proces v Zed. državah: l. 1913 je Amerika uvozila iz Evrope 48·2% celokupnega svojega uvoza; leta 1928 samo 30·5%, a izvoz v Evropo od 60·4% celokupnega izvoza l. 1913 je padel na 46·3%.

Razlika med Anglijo in Zed. državami pa je v tem, da so Američani svoje izgube na Evropi pokrili s povečanjem izvoza v vse ostale smeri (na ameriški sever — od 16·5 na 18%, v Afriko od 1·2% na 2·3%, v Avstralijo od 2·2% na 3·5%, v Južno Ameriko od 5·9% na 9·4%, v Azijo od 6·2% na 12·7%); Anglija pa je nadomestila svoje izgube na evropskem tržišču samo z neznatnim povečanjem izvoza v Avstralijo in Afriko.

V Aziji in Južni Ameriki, ki predstavljata za industrijske države velik interes kot potrošača in kot sili za izvoz kapitala, stoji Anglija, počenši z l. 1913, na mrtvi točki (v Aziji kaže angleški izvoz celo padanje za 0·13%). Sev. Amerika pa obrača posebno pažnjo na Južno Ameriko in Azijo, kjer je polje za ekspanzijo kapitala vrlo široko.

M. J.

K zaključku šolskega leta na gremialni trgovski šoli v Ljubljani. V članku z gornjim naslovom v 7. številki «Trgovskega Tovariša» je treba popraviti na 157. strani v 19. vrsti od zgoraj pomoto «47 z nezadostnim učenim uspehom.» Pravilno je: «4 z nezadostnim učenim uspehom.»

LISTEK

Hans Bachwitz

Bonbončki

Ko sem se dražestni dami v levem kotu dobrikal s pogledi, sem imel pravzaprav le enega tekmeca. Vitkega, elegantnega gospoda v vzorni potni obleki, z monokljem in z zanimivo ostro zarezo nad nosom, ki damam navadno zelo imponira, ker jo smatrajo za znak neomahljive volje. S svojo solidno delušnostjo, v preprostem civilu (sedeli smo v orijentnem ekspresu ter drveli v umazane kremlje Balkana) in s svojimi, le visoko inteligenco izdajajočimi gubami na čelu sem bil napram njemu gotovo na slabšem.

Rumeni, s kameni obteženi profesor iz Beograda kot moško bitje sploh ni prihajal v poštev. Poleg tega je imel s seboj ženo, ki ji je bilo poznati, da bi ovinkov s poti zakonske čednosti ne dovoljevala brez ugovora.

Fronte so bile grupirane takole: v levem kotu kakor povedano, dama. Nji nasproti jaz. To mojo prednost je tolkel impozantni gentleman, ki je sedel tik dame. Moje desno krilo je podpirala z lahkim dotikljajem moje in svoje obleke gospa profesorjeva, ki je s pogledi svobodno obstreljevala skrivljenega soproga, sedečega ji vis-à-vis in čitajočega knjigo «de senectutis virtutibus» (o čednostih starosti).

Zdaj moram podati še topografsko skico dame. Imela je tisto dobro vartirano vitkost, ki tvori že od nekdaj pikantno dražestnost Dunajčank in ki na severu vzraslim moškim očem prav posebno ugaja. Nežne barve njenega lju-beznivega obrazka so kazale, da uporablja najboljšo emajlino de Luxor, in s svetlimi rdečkastimi lasmi, pristrizhenimi à la Garçonne, so ji drzno kontrastirale svetlo črne in smelo zabočene obrvi. Šarmannta vila je bila oblečena v svetlosiv komplet in je imela toque klobuček breskove barve. Pod zelo kratkočasnim krilom so se ji kazale brezhibne noge v prav tako sivih svilenih nogavicah, ki so se izgubljale v nubuk čeveljčke prav posebne majhnosti.

Vsa njena prtljaga je obstojala iz majhnega zavitka bonbončkov. Ležal ji je nad glavo v mreži.

Da, res, plašča ne smem pozabiti. Njenega kožuhovinastega plašča. Pravcatega umotvora iz sobolovine. Plašč je visel za desno ramo dame na kljuki in je bil zganjen tako, da se je videla njegova srebrnasta brokatna podloga.

Vlak je prijetno drdral skozi cvetoči pas dunajskega ozemlja. Bilo je v maju in vse popje je pokalo. Na svojo tozadevno opazko sem opazil z zadovoljstvom, da se je nosek mojega ljubkega visavisa vihal od zadržanega smeha. Beograjecan me sploh ni razumel, gent pa napačno. Obraz se mu je zmračil, zanimiva guba mu je postala grozilna, pokazal je svoje svetlorumene zobe ter dejal malomarno, a važno naglašajoč:

«Popki so hvalevredni le, kadar padajo!»

Dama se je glasno zasmejala in videlo se je, da ima čudovito lepe zobe.

Bržčas se je smejala samo zato. Gent pa je razlagal njen smeh sebi v prid in njegov obraz se je razjasnil. Neopazno se je primaknil bližje k vili, in ukreniti sem moral kaj odločilnega.

«Milostiva, jeste radi bonbončke?» sem jo vprašal dobrikavo.

«No, kajpada!» je odmevalo in že je kavalir planil na noge, vzel zavoj iz mreže in ga ponudil dami.

«Smem ponuditi?» je žvrgolel in pokazal dva čekana z zlatima kronama. Njegova ponudba naj bi bila dovtip, a na moje globoko zadovoljstvo je bil kavalir edini, ki se mu je smejal. Lepotica mu je očitvidno nemilostno vzela zavoj, si izbrala bonbonček in vprašala mene, ali hočem poskusiti. Česa vsega bi ne bil rad poskušal? In vrhu tega me je navdajalo opojno čustvo, da sem vendarle nevarnega tekmeca izpodrinil.

Odkar je med Avstrijo in Ogrsko prenehala personalna unija, so na njeno mesto zgradili mejo. Pravo mejo, ki loči dežele in ljudstva, mejo z zakasnitvami vlakov, revizijami, kontrolo potnih listov, z žandarji in ograjami. Na meji uprizarjajo vedno isto komedijo, t. j. vagone zaklenejo, dokler ne odobre potnih listov in dokler ne prevohajo male prtljage; potem moraš v neko šupo in razgrniti svojo veliko prtljago; končno se smeš še trideset minut pred kolodvorom izprehajati. Nato kriče po madžarsko in nemško, da je treba vstopiti, in izprevodniki so drugače uniformirani. Sicer pa ni nobene izpremembe.

Tudi v naš oddelek sta stopila dva gospoda. Eden v nekakem sportnem civilu, drugi v nekaki uniformi. Prvi je pregledal potne liste, drugi prtljago. Govoril je močno s papriko začinjeno nemščino, tako nekako kakor govore tenorji buffi v Kalmanovih operetah, kadar vabijo v Varaždin.

«Hoben Zollpflichtiges, bittäh?»

Nihče ni odgovoril. Troje ročnih kovčegov pa je zazijalo. Tenor buffo je segel vanje s svojo zarjavelo šapo in dejal: «Donkäh!» nakar je kovčege onesnažil z rumenkastimi koščki papirja. Že je nameraval oditi, ko je njegovo melanholično oko obviselo na zavojčku z bonbončki.

«Ali so cukrčki, bittäh?» je vprašal, in dražestna posestnica je odgovorila zelo ošabno: «No, morda mislite, da je dinamit?»

«Se morajo zacariniti, bittäh!»

«Aan Schmarn! Kar po poti pojem, se ne zacarini!»

«Se morajo zacariniti, bittäh!»

«Gengans weiter!»

Kavalir si je zateknil svoj monokel trdneje, poglobil svojo gubo nad nosom in dejal grozeče: «Dama ima čisto prav!»

«Kaj ne?» se je dama okrenila k njemu. Jaz pa sem pripomnil: «Morda je izšla nova naredba.»

«Tu ni ne novih ne starih naredb! Že od Adamovih časov se potna hrana ne zacarinja!» me je popravil kavalir zelo preteče in pomolil tenorju buffu zlato cigaretnico: «Tu, ljubček, vzemite si in — servus!»

Carinik je vzel vse cigarete, dejal: «Donkäh sähr!» in se zopet obrnil k dami: «Se morajo zacariniti, bittäh!»

Ker se ni bilo mogoče pogoditi, je dama končno skočila, vzela svoj zavojček z bonbončki in zaklicala: «Pa grem k načelniku! Da vidimo, kaj vam on pove!» In snela je prekrasni plašč, ga stisnila k sebi in hotela izstopiti.

Svetoval sem ji, naj pusti plašč v vagonu.

«Dama že ve, zakaj tako dragocenega plašča ne pušča brez nadzorstva!» me je ukoril kavalir in me pogledal, kakor bi bil jaz kak zasačen Manolescu. Nato je z damo izstopil; toda tudi jaz sem šel počasi za njima, ker sem name-raval kavalirju pri prvi priložnosti prisoliti resno zaušnico.

V carinski šupi je slonel na zagraji starejši tenor buffo, ki je bil že bolj karakteren komik in zamišljen pušil cigareto. Njegov melanholični pogled je zrl preko puste. Po znakih na uniformi ga je bilo treba ogovarjati z «ekscelenco».

Dama je planila k njemu, vihtela zavojček z bonbončki in poročala s hitrico strelav iz strojne puške svoj doživljaj.

Kavalir je stal poleg in se ošabno zibal na koncih svojih čevljev. Carinik se je brez razumevanja smehljaj, ekscelenca pa je od časa do časa salutirala. Nato je nekaj časa madžarski govorila s carinikom, ki je končno dami salutiral, se poklonil in dejal:

«Sind niicht zollpflichtig, bittäh!»

«No, kaj nistem povedala?» se je razjarila dama. «Učite se bolj svojih predpisov! Serwas!» In hotela je odhiteti.

Tedaj pa je ekscelenca tužno zavzdihnila, tokajec se je zableščal v njegovih vlažnih očeh, in položil je roko na kožuhovinasti plašč, ki ga je držala dama preko rame.

«Entschuldung, bittäh,» je dejal, «ali imate tale plašč že dolgo? Ali pa je nov, bittäh?»

«Kajpak še!» je odgovorila dama in zardela.

Ekscelenca pa je poiskala debel zvezek pod zagrajo in listala po njem. Končno je našel kar je iskal. In z neravno čistim nohtom je pokazal na modno sliko, ki je kazala skoraj natančno fotografijo kožuhovinastega plašča, ki ga je držala dama — zdaj nalahno trepetajoč — preko rame.

«To je najnovejši modni model pariški. Tu, bittäh, izvolite čitati: model 1925. In plašč je čisto nov, še nič nošen. Zollpflichtig, bittäh!»

«Zollpflichtig, bittäh!» je odmeval tudi carinarjev tenor buffo.

Trenotek nato dama že ni imela več plašča. Ekscelenca je hvalila izredni okus in tipala spretno po svileni podlogi. Začulo se je šumljanje. Nato je ekscelenca z močnim nožem, na katerem so bili še sledovi pristne ogrske salami, prerezala rob podloge in — vzela izza nje pisemce. Dama je že davno onesveščena ležala na roki kavalirjevi, kateremu je postajalo vedno mučneje.

Ekscelenca je brala s svojim barbarskim dialektom pisemce. V njem je stalo, da je «čast modnemu ateljeju s kožuho vino poslati gospé komerčni svetnici Findelmannovi v Budimpešti, Kiraly uteza, ljubeznivo naročeni plašč po posebnem slu z ozirom na veliki prihranek carine, v primeru s katero so vozni troški za gospodično malenkostni. Vedno posebno radi na uslugo z velespoštovanjem itd. itd.»

Dama je bruhnila v krčevit jok, da si je pobledele ne le obraz, nego tudi obrvi. Bilo je tako pretresljivo, da sta se stroga carinika malone tudi razjokala. Vzlic temu je ekscelenca izračunala, da mora gospodična plačati blazen znesek v ogrskih kronah. Po nemškem denarju je bilo nad 7000 mark.

Proglasila se je za insolventno. Takrat pa je vzrasel kavalir do herojske višine. Segel je v notranji žep svojega telovnika, vzel svojo denarnico v roko in plačal. Uvidel sem, da sem popolnoma poražen.

Ko pa je z ljubko smehljajočo se damo, ki si je zopet položila plašč preko rame in mu pravkar porinila v usta bonbonček, hotel zapustiti lokal, je ekscelenca dvignila roko in dejala z milim glasom:

«Dirfän, bittäh, nix possieren Gränze! Missen, bittäh, mit nexten Zuge unmittelbor nach Wien zurück! Wäg'n Zolldefraude, bittäh, blaißt Pelzmontäll gonfisiert!»

DRUŠTVENE VESTI

† Josip Medved

Nenadoma in nenadejano se je ločil od tega sveta v Splitu dne 3. t. m. veletržec g. Josip Medved iz Ljubljane. Tiho in brez slovesa nas je zapustil, kakor da ne bi hotel po nepotrebem vznemirjati drugih, čisto tako, kot tudi v življenju ni rad vznemirjal nikogar. nego je hotel in želel vedno le mirno in blagodejno delati in vplivati. Pokojnik je vžival izredno mnogo simpatij in je bil izredno priljubljen radi svoje širokogrudnosti in tople stanovske zavesti ter nesebične požrvovalnosti ne le v stanovskih krogih, nego tudi drugod. Dasi stara korenina, je bil pokojnik mlad po duhu, zdravih modernih nazorov in teženj, brez primesi starokopitnosti, vedno navdušen za nove zdrave ideje, poln razumevanja za vse novotarije življenja, ki jih je prinašal tok časa.

Josip Medved je bil značajan mož in narodno zaveden. Narodna zavednost ni težka dandanes v lastni državi, bila pa je to težka in požrtvovalna zadeva pred 40. leti, ko je bil slovenski trgovec še mlad in neljub pojav. Pokojnik spada med tiste redke naše može, ki so se upali tedaj javno udejestvovati za naše narodne interese in ki so gradili temelje naši slovenski trgovini.

Slava spominu blagopokojnega Josipa Medveda!

Praznik desetletnega obstoja Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani

(Pozdravna beseda na slavnostnem občnem zboru predsednika Trgovskega društva «Merkur» dr. Frana Windischerja)

Govorimo in čujemo o raznih kulturah: O splošni kulturni, o materijelni kulturi, o duhovni kulturi, truditi se moramo za srčno kulturo, pa smemo pri nas po pravici govoriti tudi že o d o k a j -

šnji socialni kulturi. Pokojninski zavod za privatne nameščence je v naših razmerah važen in upošteven nosilec socialne kulture. Ko danes slavi deset in dvajsetletnico svojega koristnega delovanja, mi je prijetna prilika, da ob tem markantnem mejniku v razvoju našega prizadevanja za razvoj socialne kulture prosim za besedo, pa da Vam kot predsednik Trgovskega društva «Merkur» za Slovenijo, te naše najstarejše združbe sotrudiškega stanu, osobito trgovskih nameščencev, izrekam najlepše, najiskrenejše in najpristrčnejše čestitke, katere spremlja globoko občutena želja, da bi ugodnosti pokojninskega zavoda objele v bližnji bodočnosti tudi še tisti številni krog nameščencev in uslužbencev v trgovskoobrtnih obratih, ki doslej niso deležni dobrote starostne preskrbe. Pokojninski zavod je pred desetimi leti začel znova in od tal graditi, pa je z modrim in skrbnim delom in s preiščeno upravo ob desetletnici svojega obstoja v narodni državi dosegel lepo stopnjo razvoja in je danes tako daleč v svojem razvoju, da je postal lepa in ponosna socialna naprava. Ta zavod, ki se hitro bliža številu 10.000 svojih zavarovancev, pomenja posebnost za Slovenijo in za bratsko Dalmacijo. Od srca me veseli, da ste v lastni narodni državi v verni in zvesti tovarišiji z našimi ljubimi Dalmatinci pripravili zavod do današnjega blagostanja, pa je moja srčna želja, da tudi v vedri prihodnosti delamo v nekaljeni slogi z našimi prijatelji in tovariši iz solnčne Dalmacije. Pokojninski zavod je naše delo, delo naše ljubezni in naše skrbi, pa hočemo, da ta usedlina našega truda in naše prizadevnosti ostane trajno neokrnjena pri nas in za nas, zakaj položaj je tak, da nismo niti voljni niti jaki dovolj, da bi mogli prenesti kako transfuzijo naše gospodarske krvi in moči. Bog živi in blagoslovi delo Pokojninskega zavoda za privatne uslužbence, da bo v resnično korist naših zavarovancev, pa da bo množil in jačal gospodarsko blagostanje v naših krajih.

Promocija predsednika Odvetniške zbornice gospoda dr. Danila Majarona za prvega častnega doktorja tehničnih ved naše slovenske univerze. Ob proslavi svoje desetletnice je naše slovensko vseučilišče v Ljubljani v priznanje preodličnih zaslug za vztrajno in neumorno delo v prilog ustanovitve našega vseučilišča podelilo najvišje odlikovanje gospodu dr. Danilu Majaronu in je bila na proslavi desetletnice same njegova promocija. Gospod dr. Danilo Majaron je dolgo vrsto let predsednik razsodišča našega društva in je vedno imel mnogo umevanja in interesa za naša prizadevanja. Od srca se veselimo zasluženega najvišjega priznanja ter mu izrekamo naše najpristrčnejše čestitke. V svečanih dneh zaslužene slave in zasluženega najvišjega priznanja, katere šteje gospod jubilent gotovo med najlepše in najsvitlejše v svojem vsebine polnem življenju, je naše društvo z dušo in srcem v velikem krogu njegovih spoštovalcev in ga obdajajo naše najboljše želje za vedro in srečno prihodnost. Predsednik našega društva mu je izrekel osebno čestitke v imenu našega društva ter mu izročil gratulacijsko pismo.

Merkurjevi večerni učni tečaji ter plesna šola. Trgovsko društvo Merkur bo otvorilo ob zadostnem odzivu s 1. oktobrom t. l. večerne tečaje v šoli na Grabnu za srbohrvaščino, nemščino, italijanščino, knjigovodstvo ter slovensko in nemško stenografijo. Tečaja za nemščino in italijanščino se bodeta letos vodila v dveh oddelkih: a) za začetnike in b) kot višji nadaljevalni tečaj. Člani plačajo malenkostno učnino, dočim morajo nečlani, ako se prijavijo, postati člani. Prijave dnevno v društveni pisarni, Gradišče 17/I., med 10. in 12. uro dopoldne in 3. do 5. ure popoldne. V sobotah popoldne se ne uraduje. Hkrati si usojamo naše članstvo ter prijatelje društva z njihovimi rodbinami najvljudneje vabiti, da se udeležijo plesne šole, ki jo priredi društvo, pod vodstvom priznanega prvovrstnega plesnega učitelja, vsak torek, pričeniš dne 1. oktobra t. l. ob 8. uri zvečer v krasni dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti. Vstopnina Din 10.— za osebo in večer. — Odbor.

II. redna odborova seja Trgovskega društva «Merkur» za Slovenijo v Ljubljani se je vršila v četrtek dne 5. septembra t. l. ob 20. uri v prostorih Zveze trgovskih gremijev v Ljubljani. — Društveni predsednik g. dr. Fran Windischer je ob otvoritvi ugotovil sklepčnost in pozdravil prisrčno navzoče, omenjajoč, da se bliža zimska sezija in gledati moramo, da se v društvu pojavi živahnejše družabno življenje, kakor tudi, da se zopet prične z vzgojevalnim delom, s prirejanjem poučnih tečajev, jour-fixov s strokovnimi predavanji ter da se po možnosti otvorijo plesni tečaji. — V to svrhu je prosil, da se gg. odborniki zavzamejo za čim uspešnejše delovanje ter stavijo konkretne predloge. — Dne 7. julija t. l. je društvo nameravalo prirediti izlet v Kokrsko dolino v Kokro, odnosno na Jezersko, ki pa je žal moral radi slabega vremena odpasti. — Ob priliki promocije g. dr. Danilo Majarona za častnega doktorja tehničnih ved, mu je društvo v lepem pismu izreklo svoje iskrene čestitke, svojo udanost in svojo resnično zahvalnost za njegovo trajno naklonjenost naši stanovski združbi. — Prečital je zahvalno pismo Prvega beogradskega pevačkega društva za poset naše pevske deputacije ob proslavi sedemdesetletnice njihovega obstoja ter posvetitve nove zastave. — Nadalje je društvo brzojavno izrazilo sožalje Trgovalski komori v Beogradu radi nenadne smrti njenega dolgoletnega zaslužnega predsednika g. Gjordja P. Radojlovića, za kar je sledila pismena zahvala. — Prigodom proslave tridesetletnice obstoja zagrebškega Obrtnega zbora je društvo čestitalo ter smo prejeli pismeno zahvalo. Istotako se je brzojavilo Skopski trgovački omladini ob znamenitem prazniku njihove desetletnice. — Nato se je spominjal v toplih besedah dne 3. septembra nenadoma v Splitu preminulega veletrgovca g. Josip Medveda, povdarjajoč njegove velike zasluge v stanovskih organizacijah ter je izrazil željo, da mu ohranimo svetel in trajen spomin. — Odbor je sklenil položiti venec na krsto prezaslužnega moža in se je v znak sožalja dvignil raz sedežev. — Naš stari prijatelj g. Fran Zelenik, ki je bil naprošen, da se udeleži seje, je na željo odbora zopet prevzel ureditev koledarja za leto 1930 ter obenem podal kratko sliko o njegovi vsebini in obsegu. — G. podpredsednik Janko Lozar je predlagal, da bi se vršili jour-fixi redno vsakih 14 dni, zvezani z aktualnimi predavanji ter da se zopet prične s plesnimi vajami, o čemer se bo na prihodnji seji podrobneje razpravljalo. — Vodja društvene pisarne g. Erik Černe je podal poročilo v tekočih poslih ter o stanju članstva, nakar je g. predsednik zaključil sejo ob 22. uri.